

המחנה

ערתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה

באוסטריא אונגרי: לשנה 7.—, לחצי שנה 3.50, לרבע 1.75

באשכנז: לשנה 8.—, ביתר הארצות: לשנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

"רמת המצפה" נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדול עתה משהיה ומכיר המד ספרותי יותר מאשר עד כה. אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח.
ברכת מוט 60 הלר. תודעת אירופין כתר. זו או זו בראש הגליון שני כתרם.
המישנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי גם שם מקום בית הדאר הקודם.
קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה „HAMICPE“ Kraków, (בהוין לארץ לתוסף: Oesterreich) בעיף: רחוב סטבאטיאנא 32

Kraków, 14 Stycznia 1910.

גליון ג.

קראקא, ד' שבט תרע"ו.

שהאזינכם סמאות האישינויות דורשות מתלמידיהן, לפרסם כדפוס את ספריהם, הנעשים לשם בחינתם בטרם ישיגו תאר דקטור והקבלות באשכנז דורשות מכל רב, שיהיה גם דקטור — ספק גדול הוא אם יש לנו לישטוח בזה האחרון — כי רק בעבור זה זכינו שיצא לאור (מלבד ברך ו' שהוציא דרנבורג) פרוש המשינות להרכיבם במקורו ובתרגום חדש מתוקן ובמקרה היו בגליון כתבי-יד, שאפשר להשתמש בהם, ורבים מהם עמלו לריק מה שכבר נבדל אחרים ורק מעוטם זכו להשתמש ביניהם, כן הוא נהג גם הנה.

אם-כן צדקת החברה נחוצה לנו, אשר תתאמן להוציא לאור ספרים קבועים ע"פ את החשוב בכל המטרות, הזמרים והשכת בתי עקד הספרים, החברה הנספחה מתחילה בראשית לעזרת כל אלה ימרגשים חובתנו, לספודתנו, אם רק יקנו כל חברה ספרותית, כל חברה ציונית וכל קהלה בארצות התרבות אקסמפלר אחד מכל ספר יעשירו עמנו והכרות בני-בית והחברות הכלליות והקהלות הגדולות יקצבו לחברתנו תמיכה קבועה, או בעשרות שנים אחדות נעשה הרבה מאד לפקוח ספרי גדולינו, הכלים והנכחים בידי זרים.

באמור למעלה ישלחו בזמן קרוב הספרים הראשונים מהוצאת הח' הישנה-החדשה אל חותמיהם, ביניהם יש שני ספרים שלמים נגמרים: פרוש יקר מאד על מסי' מועד קטן, שנמצא ממנו רק ב"י אחד יחיד באיטליא הדרומית, עם הערות מאת הפרופסור ד"ר ה' פ' חיות, ופוסק קדמון בשם "מעשי הגאונים", המגלה לעינינו חיים הפנימיים של היהודים בימי הבינים בצרפת, באשכנז ובאיטליא, ההוצאה הוכנה מאת המומחה לאותו

והרצתה צריכה גם הח' מקיצי נרדמים, שתעודתה להוציא גני ספרותנו העתיקה, שלא ראו עוד אור, להרים קולה לעמנו לבא לעזרתה, הרבה מאד מספרותנו העתיקה מחכה עוד לצאת ממחבואה ועסקנים מומחים ישנם למפל בה, אם אך יוכלו לקוות, שלא יגעו בשביל שלחן הכתיבה שלהם בלבד, עלינו היהודים לכוש באמת כראותנו מה אחרנו בגלוי אוצרות רוחנו, יען אין לנו אקדמיה לדאוג בעדם ושום בעל עסק אינו רוצה להניח כספו על קרן הצני בהוצאות ספרינו היקרים, לא אדבר על דברים קלי-ערך הנתונים לתהום נשיחה אף ישנם אלה בכללם יוכלו להועיל לנו, אבל נשימה לב לאחד מגדולי סופרינו אחרי התנ"ך, לפייטנו הגדול, שאולי לא הניח כמותו, ר' יהודה הלוי, מה יסבון לו שרוממהו היינריך היינה עד ישנם משכילי עמנו יודעים לדבר על איזה "יהודה בן הלוי", שהיה פעם לעולמים, גדולי חוקרי ספרותנו כמו שד"ל, מיכאל זקס, רא"ג, ד"ד קופמן והאחרון שבהם ג' קרפלס הציגו לעינינו כמה ישנם את גדלו של יהודה הלוי, אבל רק עתה מתגלים לאט לאט אוצרות חיוני עזו, או נדברה בלשון היסטורית פשוטה: בשנה הראשונה לח' מקיצי נרדמים (תרכ"ד) הוציא שד"ל ספר אחד מן הדיבן של ר' יהודה הלוי, לא ארכו הימים והחכם הנ"ל גוע ואתו גם החברה, כאשר שבה הח' לאיתנה קבל עליו הרה"ח ברודי את העבודה שנית (תרכ"ד), אבל רק עתה בתקופה השלישית של הח' יש לנו לקוות, כי יצליח החכם ההוא לגמור עבודתו — יותר משני דורות אחרי אשר הודיע שד"ל ב"כתולת בת יהודה" את הקוראים העברים מה יש עוד למצוא, יכולתי לדבר גם על גדול אחר בישראל, על הרמב"ם, אשרינה

ברגשי אהבה ורבה אביע במו"ש לגיסי היקר מר משה ענגלארד לארוסו עם בת הרב הגאון שלשלת היוחסין וכו' מו"ה מאיר ראפופורט שליט"א אבדק"ק ליקאווא וראב"ד דק"ם קראקא. פישערווארסק, שמעון לאנים.

"מקיצי נרדמים" החדשים.

מאת פרופסור ד. סימונסן.

לפני כשלושה רבעי שנה נתפרסם, כי נועדו חובבי הספרות העברית העתיקה, להשיב לתחיה את חברת "מקיצי נרדמים", אחרי שחוקרים מומחים הכטיחו עזרתם ואפשר היה לקוות, שלא יתיחס העם באדישות לזה, נגישו מיד לעבודה ובקרוב ישלחו את ארבעת הספרים הראשונים אל חברי החברה, שנוסדה מחדש, יש עוד לצייל, שייכבה דעם לחתום על הספרים ולהתנדב להוצאתם, הספרות העברית לא זכתה עוד כספריות אחרות, שעשירי העם יתמכו בה בתרומת ידם, אך לא אחזור על התלונה הישנה הזאת בדברים קשים, כי כל המשתתף בח' הצבור יודע כמה קרבנות בסף מביאים גבירי עמנו מלבד לעניני קהלות וצחקות תדירות, גם להקל עוני אחינו במורה, יותר מדי עת, כח וממון מפסידה לנו הפוליטיקה קצרת-הראות של מנהיגי מדינות המורה ואדישות אחינו נגד דברים חשובים צבוריים אם אין להצדיקה אפשר להבינה במקצת, ומכל זאת בצד האגודות למען חבמת היהדות

לו הנבל הזה? או אולי הוא מתפקע מקנאה ומסתירה בשחוק קל על ישתנו?

קונים ומכרים באו והוא מתבייש להסתכל בפניהם, מדוע ברבת מזל טוב שלהם לו לזר? ביחוד לאזני משרתיו עושי רצונו, הללו הביטו ארצה, התחילו מתלחשים וישחקים, ובאזני רוחו שמעי, כי הוא מנגינתם, מה יש באן לשחוק? האם גם הם מקנאים בו ובהצלחתו, וישופכים את מרתם בעזר של לצנות ונבול-פה?

יחוסו לאשתו היה קר, דבר מה עמד בינו לבינה, איזה עומק של זריות בלתי מתגשר, והיה רואה אותה כאלו היא נכריה לו, ולא היה יכול להתחבב עליה כבעל על אשתו, כישום אופן לא היה יכול להרגיל את לשונו לדבר אליה בלשון את, היא כנתה אותו ככל בנוי אהבה וזרותהו להשיב אהבה אל היקה והוא היה קר בגוש מתכת, הוא ציית אותה, עשה את רצונה ומלא את בקשתה בטרם שאלה, אך לא מאהבה, כי אם מהרגל, ותמיד בהכנעה כעבד המשימש את אדונו.

יום ראשון בשבוע היה, שבת שניה של גליות, השמש יצאה מנרתיקה והרתיחה את האויר, וחום מטריד ומלאה יורד ונוקב עד המה של העצמות ישר בכל מקום, ובחנות הסגורה האויר לוחט כמו בכבשן, אדלע פידלהלין נכנסה פרופה ורעולה דרך דלת הפרוודור אל החנות ולקחה את בעלה עמה לטיול, הוא ישב על עבודתו והיה נרגז קצת מענין המכתב אשר לפניו

על קרן הצני, ואפילו איש אחד לא פשט לו את הרגל, אבל דא עקא, כי לבו מר לו ומנוחת נפשו נגזלה.

רקניות נוראה הוא מרגיש בפנימיותו, ועיניו מביטות בתמיה לכל הצדדין בשני סמני שאלה, הא כיצד? האמנם האשר אינו כרוך בעקב העשר כשלהבת בגחלת? האפשר שהוא חשב ומעה? — הוא סופר, חושב ומונה מספרים ומספרים, לעשות את הבילינג של הפירבא שלו, ומחו טרוד לעשות חשבון הנפש, בילינג שנתו מרגשות לבו ישל כל אותה השנה.

כזוכה בגורל בזוכיה הראשית היה בעיני עצמו כל מה שקנתה אישה קנה כעלה והוא היה בין לילה לעשירי עצום, לבעל רבנות, ומי דימה לו!

כבאו בכקר אחרי הפתו אל חנותו עבר את כל החדרים והביט בגאווה והנאה יתרה על כל הסחורות המסודרות בארונות מן הרצפה עד הספון, הללו שלו, בלן שלו! והוא יגדיל אותן עשרת מונים, הוא נשאר עומד אצל מידף אחד מלא בד רבן והעבר חלקת ידו על מעטפת הנייר אשר על הגלומים ועיניו נוצצו מחדוה פנימית, בחמש מאות גלומי-כד אלה ישנם אלף כסף ריוח כמות, הפבריקנט היה נצרך לכסף למפרע ומכר אותם בלי מחיר, קול עקבות פעמי איש העזיחה ממחשבותיו, וכאשר הפנה את שכמו אחרנית, דקרוהו שתי עינים של הסובן הראשי כמו פגיונות, ובבת שחוק של לעג ברבהו בכקר טוב, מדוע לועג

פיליטון.

מסנאי הרבא מברעא.

מאת ישעיה פוכס — פרמישלני.

ב.

ישנה עברה, עוד הפעם יושב מרדכי על מקומו הקבוע ועוסק בחשבון השנת, אך הוא מדובדך מאד, אור פניו אין אתה, ועננה הרת יגון פנימי שוכנת על מצחו, נדבך גדול של מספרים לפניו, והוא מחבר אחד לאחד באופן מיכני ובמהירות רבה, אך כבואו אל המספר האחרון הוא שוכח את הסך הכולל שלפניו ומתחיל עוד הפעם, לבו עליו רע ולא ידע שלו כנפשו, לא מפני שהעסק ירד אחרנית, אדרבה הוא יודע למפרע, אעפ"י שלא הביא את החשבון לידי גמר ישחור על גבי לבן, כי הריחו עצום מאותו יל אישתקד, כל מה שיגדל הקפיטל, בה במדה עולה העסק פלאים ועושה פירות, ביחוד מעת שנפלה הפירמא פינקלשטיין, זה הוא הראשון בשוק מסחרו ושחק לכל מתחרה, הוא היה מוכר רק במוזמנים, ואם בהקפה, היה זהיר מאד ובורר לו עדית שבעדויה, אנשים אמידים, עשירים ובמוחים, קונה בינוני הוא בכל ראה וכל ימצא כפנקסו והדרותו היא שעמדה לו, שאף פרומה אחת לא הניח

את כתי-הספר העברים, את המטרה של הרבנים, את הציונות ואת פירות שביעית בזהו. כל האסורים האלה יהיו שוים לצור על פי צלוחית אם לא יכרר הרב הגיל — ילעיע נעלים שמו — את מעם איסורו בתחלה ואת מעם חזרתו מן האיסור.

מן העם.

קפוח פרנסות היהודים.

העניות בגליציה היתה לבישול אעפ"י שלכאורה אין הדבר כן, המסתכל מן הצד ורואה את החיים הצבוריים יוכל לחשוב, כי הכסף, זה הכח המניע את מכונת המסחר רבת החוליות, נמצא די והותר בגליציה העניה. ככל מכירה או חכירה פומבית אתה רואה אנשים לובשי קרעים, הנותנים ערכונות מאות ואלפים בסף ומתחרים במקח, כאלו אין כסף נחשב בעיניהם. מלויים פרטים מתרכים מיום ליום וקופות החלואה צומחות ככמהין ופטירות אחר הגשם. קפוח אהת בחשבון השנתי של איזו קופת החלואה בינונית אפילו בעיר קטנה תפתיע אותך במספרים בני מליונים כתר, היוצאים ונכנסים שנה שנה, ואתה עומד ותמה: האומנם נכון הדבר, שעניות מנולת שוררת בגליציה? אולם המתבונן בהכנה עמוקה אל תוך תוכם של החיים הכלכליים בגליציה יראה בעליל את כל מעשה אחיות העינים שבעשירות המדומה הזאת. המעמד הכינוני בגליציה הי מהננות פשוטה. ההתחרות גדולה וחדה כחודו של מחט, וכערך שמונים אחוזים אינם מכניסים מה שמוציאים. רובם ככלם קונים בהקפה וכשיגיע זמ הפרעון הם מוכרחים על פי רוב ללות ברבית ולסלק את חובותיהם. זהו סוד מצבן הטוב של קופות החלואה והמלויים ברבית היחידים, אלה המאות והאלפים, הנתונים לערובן ככל מכירה וחכירה פומבית, אינם ישל בעליהם, כי-אם לקוחים בחלואה ועל פי רוב ברבית גבוהה. — אין בונתי בזה להוציא לעז על המלויים בכלל ועל קפות החלואה בפרט. אין אנתנו רשאים להעלים עין מן הצד הטוב שבהם, הן המה שהרישו את שוים של הבתים והשדות והביאו תנועה וחיים בעולם המסחר הקטן. אבר קונה לו פרה או בכרת ארץ וילוה כסף בכנק ברבית קצוצה, וישלם את חובו קמעא קמעא, רק מתבואת שדהו או מהלב פרתו, כן גם הסוחר, אפילו האישי האמיד, אם לא ימצא מכסת הכסף ברגע הדרוש יפל כנופלים ולפעמים לא תהיה לו תקומה. אבל עובדה היא, שכל מי שיש לו כסף אם מעט ואם הרבה הוא עוסק בחלואות ואין איש שם לכו אל התעשייה. וחרשת המעשה גליציה עניה כפבריקות מכל ארצות התבל, אעפ"י שפה כר נרחב לכל תעשייה תהי איזו שתהיה. כחות עובדים בזול

שפירטוס פשוט ורק תמצית שליכוכיץ יש בו והם מוכחים ההלמתם בבדיקות המיות ע"י מומחים ובקצבת המחיר, כי החמר הגם (ראקי), שממנו נעשה השליכוכיץ, מהירו רב מן השליכוכיץ עצמו וא-אפשר אפוא שהוא שליכוכיץ מהור, ובכל זאת ישנם רבנים באונגרו ו גם בגליציה, הנותנים הכשרים לבתי-חרשת גדולים כאלה וסומכים על הנאמנים, והמחמירים צוחים לעמתם: איך אפשר לסמוך על נאמן בדבר שהוא פסיק רישיה ולא ימות? בדיקות המיות והמהיר הקצוב יעדו יותר ממאה עדים, שהפבריקות עושות רמיה, מוכרות קלא אילן בתור תכלת והנאמן הממונה מאת הרבנים אינו בקי בדבר ומעיד עדות שקר בשגגה. נישענים על המעוררים האלה אסרו הרבנים, שנאספו בטרנוב אשתקד, כל שליכוכיץ הנעשה בפבריקות, שאין בעליהן בעצמם יהודים כשרים, ובכל זאת היו גם אחרי זה רבנים גדולים באונגרו ובגליציה, שהכשירו את הסחורה הזאת לפסח והיהודים החרדים סמכו עליהם, ובכל זאת לא היינו מתערכים עוד בדבר ונכנסים כגבול שאינו שלנו. רבנים לוקחים עליהם את האחריות ואנו נקיים. בישנה שעברה חוינו דעתנו, לפי שמחלקת בדבר שאפשר לבדוק היא מזורה, וחלוקי הדעות מעוררים תמיה, עתה נודע לנו, שאחד הרבנים הגליצים, שחתמו על האיסור באספת טרנוב והזיזו אזהרה חמורה על הסחורה הזאת וגזרו בפירושו, שאין להשתמש בשליכוכיץ לפסח רק אם ידוע, שעושהו הוא יהודי כשר בעצמו, אחד מהרבנים האלה נתן עתה הכשר לפבריקה גדולה אונגרית וכתב על בעליה (יהודי חפשי גמור, עברין ידוע, החשוד על כל העבירות) "רי יונה". על האיסור שבדבר ידאגו הרבנים, הם אחראים ולא אנו. אבל על ההונאה שבדבר לא נוכל להחריש. הרי הנאה ישנה בכל אופן, כי רי יונה זה השתמש כחותם הנאמן שלא מדעתו והודה בעצמו, כי הוא מוכר שפירטוס בתור "ליכוכיץ, אנו בודאי איננו מן המחמירים וכל עוד שישנם רבנים מתירים והם מגלים טעמם, אנו רוצים, שהעם יעמוד בצדם, כי בזמן הזה, שהעם נוטה לפרוק עול, אין לחוסף חומרות, שקשה לשאתן ואפילו בדבר שיש בו הוכחים להחמיר יש לחפש בכל אופן אחרי צד היתר ע"פ הכלל "מוטב שיהיו ישוגגים ואל יהיו מזידים". אבל איך יוכל רב נאון לשנות דעתו בחדישים אחרים? מדוע לא פרסם איזה צד דיתר מצא, למען תת חזק לדבריה, להוציא מלב המחמירים? ובפרט בדבר שיש לבררו בבדיקה המימה, הנאמנה יותר ממאה נאמנים קבועים, כמה רבנים נתנו הכשר כזה ואח"כ חזרו בהם ואסרו מה שהתירו בתחלה אחרי שנתברר להם, כי הכשילו את הרבנים, ורב גליצי מן האוסרים חזר מאיסורו ונותן הכשר! בודאי יש לו מעם בדבר ואת המעם הזה עליו לפרסם, למען לא יוציאו לעז על כל מעשי הרבנים ועל איסוריהם, הרבנים אסרו

דבר הרה"ח אברהם עפשטיין והרב ד"ר י. פריימאן גמרו והביאו לדפוס, חשוב להקרות מהלך דמחשבות של כתיב הקדש הוא פירוש על תנ"ך מאת ר' אליעזר מבונגוצ' אשר הרב ד"ר ש. פוזנסקי מוציא עתה חוברת ראשונה ממנו. החוברת השנית, שתצא בשנה הבאה, תשלים את הפירוש על יחזקאל ותרו עשרה, וכמבוא גדול תהיה מבוארה תולדות פירושי התנ"ך בימי הכינים, ואחרון אחרון חביבי, הרב ד"ר ברודי יוסף עבודתו כהוצאת פירושו על כך ב' של הרבין מ"י הלוי (*). סדר עבודה לשנים הבאות לא נקבע מסבות שונות ונסתפק בהודעה, כי חבורים חשובים מאד ועורכים מומחים ובקיאם מוכנים לנו כבר ואת הספרים לא נתן לע"ע למוכרי ספרים וכל הרוצה בהם מוכרח להיות חבר להברתנו (**).

על המצפה.

אוסרים ומתירים.

בישנה שעברה הכרזה למרות רצוננו להתערב בעניני החכשרים, שנעשו לשערוריה צבורית ואין להעלים עין מהם. אמרנו: נצא ידי חובתנו בכמוא דעתנו ולא נוסף למפל בדבר, שאין אנו מומחים בו אך הצעקה רבה בתוכנו והדבר מעורר הרגטרמות ותמהון ואי אפשר להעלים עין מן השאלה הצבורית הזאת. הדבר מוכרח להתברר, להשקיף את הרוחות הנרגזות, מימי ראשוני הקדמונים אנו רגילים במחלקת בין חכמי ישראל, הללו אוסרים והללו מתירים, הללו מקילים והללו מחמירים — אבל זהו רק בדבר התלוי בשקול הדעת ובתכונת נפש החכמים, זה נוטה לזהירות יתרה וזה נוטה להקל כמשא מעל העם, למען יוכל שאתו. אך בדבר התלוי כג"ת ספר ונחזה" לא נחלקו חכמים מעולם, והמחלקת, שפרצה עתה בין רבני זמננו היא מחלקת כזאת. על החכשרים של השליכוכיץ לפסח, שכיד ב"י משרפות-שליכוכיץ גדולים באונגרו, קמו עוררים, האומרים, שכל שליכוכיץ כזה הוא

(* יען כי הפירוש הזה יענין ביהוד את אלה, שיש להם הדין עצמו הוצאת ברודי, ע"כ נדפס רק במספר קטן וישלה רק לאדבע מאות ההותמים הראשונים, אלה מן ההותמים הרוצים תחת הכרך הזה שתי חבורות, מטמוני מסתרים, שהוציא הדין ברודי, יחזירו אותו וישנו את החבורות כל עוד יהיו מן המוכן.

(**) הרוצים להסתפק בהכרה יפנו אל חברי הועד (ביניהם נשיא הכבוד פרופ' ד"ר א' ברלינר — ברלין, היושב בראש פרופ' ד' סימונסן — קופנהגן, מיטנהו ד"ר א' פריימאן — פפריים, מזכיר ד"ר ש' פוזנסקי — ווארשא) או אל הגזבר, השלהני לעא מאינן כפרים אוהלאנדשטרעסע 46. התדוסה השנתית היא למעמד 10 מארקוס, חבר לכל ימי היו משלם 200 מארק.

ותשוקה תקפתהו לקום, לאחוז בכסא ולרוצץ בו את גלגלת רעו הכלתי קרוא הלו, אבל הוא הכליג על רצונו וענה אחרי דומיה קלה בקול שחקני מעושה: — אין לך תביעת עין של תלמיד חכם, האשה היושבת עמי כזה היא אשתי, ואתה אדרבה, תנעם לנו מאד חברתך ושב נא על הכסא הפנוי הזה. המכר החדש יישב על מקומו הוא הרגיש, כי נוכל בדבריו, אך הדבור אשר יצא מפיו אין להשיב, וכמו לתקן את המעות הסב את השיחה לענין אחר, ספר איזה מאורע גחכני ושחק שחוק גדול, אך פיו לבדו היה הדובר והוא בעצמו השחק. מרדכי לא ידע אף לא שמע את אשר הוא מדבר, הוא ענה לו אחת מני אלף ומענותיו היו מקוטעים וההפך מהגיזון הכריא. בדיחות דעתו עפה ועצב כל כך נורא ומעיק לקח את מקומו. הוא חיש רגניות בקרב נפשו ובכל הסביבה, הנה הוא בכית עלמין, וכל האנשים האלה הם פגרים מתים, נפשות דאולין ערטלאין, אשר קמו מקברם ועושים תנועות רועשות, פיזיות והומיות, הנה ישומעות אוניו כפירוש את נקישת שניהם ודפיקת פרקי עצמותיהם דא לדא, ועוד מעט והכל ישוב לתהו ובהו, לאפס, כלא היה...

העולם הלולא והנגא, הנה אנשים הדורים כלבושם, בחורים נאים מתוקנים וזקנים מכובדים; הנה נשים רעננות, עלמות יפהיות ומטרונות פרופות ומכורבלות, אלה הולכים הלך ושפף, אלה עקב בצד אגודל ואלה מטילים כהווים חולמים ומוקרים לכל הצדדין, גם קול מוויקה לא יחסר, שמה לפני המסעדה בקצה הגן תשמיע מקהלת מנגנים נגינה עליזה וצוהלה, ועל הכבר המשתרע לפני הבית סועדים, אוכלים ושותים וצוהלים.

בעמל רב תפשו להם מרדכי ואישתו מקום אצל שלהן פנוי אחר, תחת עין רענן והמלצר הביא להם שתי מנות קרה (לארי), לחמניות ושוקולדה, המה טרם גמרו את קנוח סעודתם ואיש נגש אל השלחן, והושיט את ידו כירידות למרדכי והתחיל מטפטט ברוחה:

— טוב כי מצאתך ידידי! מינא בלבי עליך ולי יש סבה וצדקה להתקוטט עמך, הכוזאת יעשה למכר רוע מנוער? אף לחתונתך לא הזמנתי ולא נמשנתי לכרך אותך ברכת מול טוב בזמנה, מאד אחפזין לשבת בחברתכם, אבל אביא לי קודם כל כסא לשבת עלי, כי הכסא השלישי הפנוי הזה הוא בודאי של אשתך — והאשה הזאת היא המתוך ג...

הדברים האלה, הנאמרים מפי איש מסיח לפי תמו, כאו כמדקרות חרב בלב מרדכי, ידו נזדעזעה והכף הקטנה עם הקרה, אשר הפץ להביאנה אל תוך פיו, נפלה ארצה... כעם ענקי התחיל תוסם בקרב.

בן-עירה טפש ועז פנים! הוא רוצה לשלם בלי הוצאות בית-הדין! אישמו בראשו! שלם ישלם עד הפרוטת האהרונה, ולא יפחית לו אף אגורה אחת מן ההוצאות. האם לא המתין למדי? ששעה, שבעה, שמונה חדישים! לכל דבר קץ ותכלית! כמה וכמה פעמים תבע את המגיע ואים עליו שיקבול בכית דין, והוא כטרם קבל את הקובלנא לא ענה דבר — חצוף! הוא גמר מכתב הריף אליו, מהה את הוצעה מעל מצחו, והש תודה לאשתו בבואה להוציאו מעמל היום ומלהט אויר החנות, ללכת לשאוף רוח צח.

גן העיר היה מלא עד אפס מקום, נשים ואנשים, בחורים ובתולות שילו יחדו, המו רעישו שחקו והתעלטו בשיחות נאות, התכדרו כמחמאות למפניות או דתהדרו כחודדים שחקניים, המין היפה הצטין בכנדים שקופים קלילים, תנועה וחיים בכל, עליצות ושמחה על כל פנים, הסביבה העליזה והצוהלה האילנות הירוקים המלבלבים, הפרחים הרעננים בין ערוגות הדישאים והאוויר הצח והמכריא פעלו על רוח מרדכי כאספלנית על מכה, השמדה גם הוא מתדבקת מאיש לאיש, ולב מרדכי התרחב ועלו בקרבו, דומה כאלו חג מסכים והוא בין הקרואים, הוא מוזן עינו על הוד הטבע ושואף אל קרבו את האוויר המבושם, אשתו נשענה על זרועו והוא מהדק אותה בחבה אל גופו ומרגיש את משאח — משא החביב לו עכשו, ומי לא חביב עליו באותה שעה? כל

(פוח יבא).

אוכל לעזוב ארץ מולדת, פה יש ידידים, יש מוקירים התדע, ראש האזרחים הוויני, למרות היותו אנטישמי, אינו נמנע מהושיט לי את ידו, האריסטוקרטים אינם בושים לבוא בשערי ארמוני וארמנות בני, אם נזמנים, לעשות להם משתה, ובדבר יהדותי אני לא נגדתי כה, אני בא בחג אל ביהכ"נ ומגדר בשביל השנוררים, אינם נותנים מנוחה, זה עתה שלח לי הרב קרשה, לתת ב"ה כתר לאיזו שנורר או חברת של שנוררות... חעם היהודי.. זה העם לא היה ולא יהיה, למה להם ארץ, למה להם לעלות לארץ השנוררות?"

"אדוני הבארון — השיבותי — ילא פה בארץ לא להם נעשו לשנוררים, יען שונאיהם יגולו לחמם וידחום לשחת להאבדים והם רוצים לבנות את ארצם, להדול להיות למשא על אחרים..."

עוד מלתי כפי והנה שלישה אנשים חשובים נכנסו וביניהם אחד בכגדי בהנים קתולים ובקשו מאת הבארון, שיתן נדבתו, לחדש במה קדושה ישנה באיזו עיר, הבארון קם ממקומו בהכנעה והוציא עשרה שמרות כסף בני אלף כתר והושיט להם.

"הרשימי, בארון נכבד, לשאול שאלה קטנה ואלכה: מדוע כאשר ישאל אחד מאחייך, אמלל בלי אשמתו, נדבה ממך, אחיו, הוא שנורר וכאשר ישאלו זרים נדבתך לדבר שאין לך צורך בו, אינם שנוררים?" בלי ברכת הפרידה קמתי ללכת והושיטתי לו את קרטי האמתית ועליה כתוב באותיות עבריות: "המחטט".

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. בערב יום א' שני היתה בחיבל "עזרא" האספה השנתית של ה' יסוד ב"ים עברי' פה, היפה בכל ההכרות הרבות שבעיר, כי היא מראה על פעולות קיפוט, שיש בהן תועלת לעתיד, לבנות בית ישראל החרום, ולהכרה תזאת יש הפרון בקצבתה השנתית, דפיציט של יותר מאלף כתר ויהם העבור לה הוא לע"י קר מאה, אין עוד אינטרסה רבה בעם למסוד חנוך עושה פדי להפליא כזה, מלבד תמיכת הקהלה בשלש מאות כתר ותמיכת ביהמ"ד, בני אמונה כמאה כתר אין העם מתנדב לבי"ם העומד למופת לא רק בעיר הזאת, כי אם בכל הארץ, לכל הברה נחבע העם ונותן, אף שאתו רואה תועלתה תמיד ובביה"ם הזה אין תומך, עת הוא שיכיר העם מה טוב ויקום גם לעזרת ביה"ם הזה, למען יבצע את אשר קבל עליו.

בי"ם א' שני היתה בחירת ועד להכרת הדורים, שנוסדה בקיץ שעבר, להגן על עצמם מפני בעלי הבתים, שיש בהם המסנים הסרי המלה המפקיעים שער הדירות עד אין כח לשאת את המשא הכבד, ראש ההי"ד דרובנר נתן דין והשבון מפעולות הועד ותאר כמה מקרים, שהועד הציל דירים דלים מכף להוציחם ומצרות גדולות, ההרצאה היתה מרעישה כ"כ עד שרבים כבו בשמעם צרת הנדבאים בירי הסרי לב, בכל המקרים קם הועד כמלאך מושיע והציל עשוק מיר עושקה, התי הזאת אינה של מפלגה אחת העושה פעולותיה לישם פוליטיקה, בועד ובה' השתתפו אנשים מכל המפלגות והמעמדים, גם ציונים פעלו הרבה בתוך הועד.

רן, נהדרשה פת שוב — אחרי זמן רב של בטולה — אגודת "עבריה", האגודה הזאת, שהכריה הם ברובם אינטליגנטים צעירים, תלמידי האוניברסיטה ילדי גליציה ורוסיה, מתאספת בכל מוצאי שבת, להרצאות ולזבוחים עבריים, ספרותיים וזמניים, האספות עשירות בדביונים ובמשתתפים בזכיהם, בין ההרצאות, שנשמעו עד כה, ראיות להצטין, תהיים הכלכליים בארץ ישראל — מר רוזנשטיין; מיכה יוסף ברציעבסקי" — הסופר מר לוביצקי; לקונרס הציוני התשיעי" — מר דוינדרוק. — בכלל הזאת אינה של שמעם מאד, לשמוע נאומים עשירי חוכן וזכיהם מצינים בשפה עברית יפה ומצלצלת, וביחוד באתמוספירה יהודית עניה, כזו של ווין, שמוסדותיה העבריים המעטים הומים לנטיעות בודדות ומפורזות בארץ ציה ושממה, ושאהר המוסדות האלה — הוא אגודת "עבריה".

מכתב מאונגרי.

לפני שנים אחדות לא היה אדם מאמין, כי אפשר לרעיון הציוני להזור לערים הנדהות באונגרי, שהיו שקיעים במיט שערי טמיעה עד שגם הרבנים ההרדים טרשו לקחת את התוחק לעדת התבוללות היהודים במדיארם; והוציאו הרמם הירועי, ובכל זאת או אולי כעבור זאת התפשטה הציונות בארץ הזאת באופן שלא פלל איש, אגודות ציוניות נוסדות בכמה ערים, שלא ידעו עד כה את תהדות ובאיזו ערים מצטינים הציונים גם בכבוש הקהלות, מה שלא הצליחו אף ברוסיה ובגליציה, ביהוד ראוי לחזק את הקהלה במרענטשיין-שעהנוי, שנבחרו י"ג ציונים למיעצת הקהלה ושלשה בהנהגת הקהלה ובשיבה הראשונה ההליטו לקצוב תמיכה קבועה לבי"ם, בצלאל" בירושלים בסך 600 כתר לשנה, די תפארת לקהלה אונגריית.

נעלה הוא מכל עניני העולם הזה, ומושגנו ממנו הוא כמושגנו מאיזה גבור קדמון מיתולוגי ואין זוכה לעולם לשמוע דעתו בעניני פוליטיקה או בשאלה סוציאלית ופיננצית, המנסרת ברקיע הרור הזה, אינו כוחר ואינו נבחה, אינו מכבד ואינו מתכבד, נתנאל רותשילד אינו כן, הוא כשר ודם פשוט, הוא פוליטיקן כישאר האריסטוקרטים האנגלים, הוא משמיע קולו לרוב בכל שאלה צבורית, הוא ידוע הישב לכל יושבי לנדון, ולא עוד אלא שאין לו כושה אפילו להשתתף בעניני הצבור היהודי, הוא פושט לפעמים את לורדיותו ולובש ענה במדו ויורד אל אחיו במזרח לנדון, לדבר עמם, לראות בעינים, להגיד להם מוסרו, ואפילו לעשות אנטיציא בתוכם לענין פוליטי בכבודו ובעצמו, הוא אינו מרגיש כלל עלבון כבודו בזה או עלבון כבוד המלך עדוארה, המבקר בארמונו ואוכל על שלחנו, ורותשילד זה נחל עתה בוו וקלון בין אחיו היהודים — השמעתם? — היהודים! הוא בא לאספה יהודית במזרח לנדון, להשפיע על אחיו היהודים הרלים את הפוליטיקה של הלורדים, להעמים את סבל המסים על המון העם הדל ולא על שכם המיליונרים, לסגור את גבולות הארץ בפני תבואות ארצות אחרות, להוקיר את הלחם, להרבות בכנין ספינות מלחמה ושאר מכשירי הצבא והכל מכי"ם העם הדל, שלא לנגוע חלילה בהון האצילים הקדושים, כשמוע העם את תורתו ומוסרו כזו לו ושקרו לו וגערו בו כמו באחד הריקים בחרפה, מה עזי פנים יכולים! אם מפני רותשילד אין עוד דרך-ארץ לבני עמנו, אל תתמהו עוד בשמעכם, כי עשה החמון בכל עיר ועיר קנוניא, לגזול את ה"שלישי" ואת ה"ששי" מידי גביריהם, אין עוד פלא אם בקונגרס הציוני בקישו עזי הפנים, שבאו ממזרח, לגזול מידי ולפזון את הנשיאות, וק"ו ב"ב של ק"ו, שאין לתמוה עוד אם נציב הצאר באדסה מע"ז פנים, לגזול מידי גבירי אחינו את שמותיהם הרוסיים, שהם מתנאים בהם כל כך כילדינו בתלכשת מלחים.

חשקתי מאד, ללכת לנחם את המצטער הגדול בוין, כי נכמרו רחמי עליו, "ורחמי על כל מעשי" בתיב, וסוף סוף הבארונים אינם מתגלגלים אצלנו תחת המטות, ומדעתי שאין מבניסים יהודי פשוט כמוני אל ארמון גדול בישראל זה, אמרתי להתחפש, הרפסתי לי קרשות-בקור בהוספת אות v על שמי, גם הוספתי: "ארלזום של ציר אוסטריא בקונסנטניופול", עשיתי שפמי והקשיתו במי שזופים והייתי קצותיו למעלה כמין קדמא ואולא ושמתי פעמי לעיר הממלכה, באתי לפני הארמון במהזו הדביעי, מסרתי את קרטי והמתנתי מעט עד ששב השביצ'ר ונתן לי רשות להכנס, נכנסתי לפני ולפנים, ברכתי את הזקן כמעט חצפה, לבל יכירני כי משטה אני בו, "שמעתי את השמות, — אמרתי — שעשה בילינסקי שלכם, אין לשית לב אליה, רותשילד, ישאר רותשילד גם בלי הרגמים חחדשים, אבל צריכים ללמד דרך-ארץ את עזי-הפנים, אלו היתה לי רשות הייתי מחוה דעתי, שעל בית רותשילד לצאת עתה מן הארץ הזאת ולהעביר עסקיו למזרח, טורקיא היא ממלכה חדשה, המתחילה להתפתח וצריכה לבעל הון גדול, לעשותה לארץ פרודוקטיבית, חמר-שר לרוב, בחות לעבודה יש והאפשרות לעשות עסקים נתונה ולחכם פיננצי כרותשילד אין צורך להסביר ברוב מלים, כי שדה רחב ידים לפעולות פיננציות ישנו בטורקיא יותר מאשר פה בין המקנאים, אז ידעו גדולי אוסטריא מה עשו בהעליבם את אדון ההון וכדחותם אותו מלפניהם, וסוף סוף הלא — יסלח נא האדון הבארון, הלא אין איש שומע — כן העם היהודי העתיק הוא רותשילד ויוכל לפעול שם הרבה להחיות כהונו את ארצם השכה לתחיה ודורשת רק כח פיננצי גדול וגם כזה אפשר לעשות עסקים טובים, כמדמני שאחד מכני משפחת רותשילד כבר נסה יזה, אך הוא היה הראשון, הסולל דרך ולא ראה ברכה רבה לעצמו ועתה הדרך סלולה ולא יהיה הפסד ובפרט תחת הממשלה החפשית חחדשה, אין עסקים טובים מאלה ושם הבארון רותשילד הוויני ישאר לזכר עולם כהיסטוריא, כי ישוב לבנות שוממות עולם ויחזיר עטרת הארץ, שהיתה ערש התרבות והמוסר לאנושות, לישנה, ועם עולם לנצח יפאר שם מושיעו, בעוד שאוסטריא היא בפוית טובה".

"לא אדוני — ענני הבארון — אמנם לא אכחד, שאפשר לעשות עתה עסקים טובים במזרח, אך לא

יש באן, ההולכים בטל כל היום מאין עבודה ואין איש שם אליהם לב, להעסיקם ולהוציא פרי טוב מעמלם, האנביות מונחה בטבע כל עסק לשם ריוח, ורק איש קצר ראות יוכל ליעץ את בעלי היכלת, להקים כאן פבריקות לשם מצוה, אבל הדבר הוא בולט ובהיר בשמש בצהרים, כי בחרשת המעשה בגליציה היו בעלי ההון מרויחים הרבה יותר מאשר ירויחו בקופות ההלוואה, ובית-חרשת לעשיית הנייה, הריחוד בגליציה יוכיח, כמה חמר של צמר ופשתים כלתי מעובד אנהנו שולחים לחוץ לארץ כמחיר נמוך, ומאותו החמר עצמו מעורכב קש וגבכא, מקבלים אנחנו בחורה כל מיני כד וארג ומשלמים מחיר גבוה, עורות בהמות דקות וגמות שולחים אנחנו להתם ומקבלים בחורה לא רק העורות המעובדים, אלא גם נעלים ומגפים עשויים, סוחרי בגדים הגליציים תופרים בפרוסניין ובווין!! הנו לנו בתי-חרשת, וישאר הפסד בידים העסקניות שלנו, ויתמטמו הולכי-בטל ופושטי-יד ופושטי-רגל! — בעזרת אחד השלחנים הגדולים נפתחה קופה מפוארה לחסכון והלוואה בלבנו, מדוע לא שם שלוח צבורנו זה את לבו לפתוח בית-חרשת בגליציה? הלא ממנו נוכל בצדק לדרוש השקפה יוהר כוללת ועמוקה לדרישת צרכי הקהל העברי? אבל כל איש הולך בדרך הכבושה לרבים, מחקים אנהנו תמיד מעשה אחרים, המשל מתדבק בביהם מתרכים בכל עיר וכפר בתי-חרשת, ובגליציה — קפות הלוואה!... עניה היא גליציה לא רק בכסף, כי אם בדעת, בעצה וברוח תעשייה!

הערת המערבת. פרסמנו את הדברים האלה, איעפ שאינם חדשים, למען יהיו לעיני אחינו בעלי ההון תמיד וידעו, כי העם מתרעם עליהם ואומר, שלא יפה הם עושים ביסדם בתי הלוואה לבלטלה תחת ליסד בתי-חרשת, הכל יודעים את החסרון הזה וגם רבים מבעלי ההון עצמם, אלא מוסהיות הסרה בארץ הזאת, אין מי יודע איך לתתהיל ביסוד בתי-חרשת ואינו סיכים נצרכים פה ביותר, הסרים פה בתי-ספר למלאכות ולתעשייה שכבר נוסדו לריב בערי התחום ברוסיה, כמו בכל ארצות המערב, אלו היו גם בגליציה בי"ם למלאכה לא היו אחינו צריכים לעשות כל בניהם לדקטורים, להבל וזרוע, ובכל זאת ישנם יהודים גם פה, היהודים איזו מקצועות תעשייה וחרשת, שאפשר לכוננם בקרן לא גדולה כ"כ, אלא שהקרן הקטנה הסרה לתם-לאלה אנו קוראים: עוצו עצה, הציעו הצעותיכם, אם ברור לכם הדבר, שאפשר להנהיג על פיהן מקצועות חדשים של חרשת, וימטעו המלוים ברבית וירבן ההיים מיגיע כפיהם, כי הרב הדה מונחת על צוארנו מאבדן רוב ענפי תפרנסת היישים, שהיו היהודים כפולן רגילים להתפרנס מהם, ולכם תהיה צדקה וגם אחם הבנו מזה, בהיות ידים לפעולתכם.

פוליטון קטן.

רותשילד הנעלב.

עתה סוף העולם, קין בא לכל, למה לנו חיים! בארזים נפלה שלהבת, לותין בחכה הועלה — בני רותשילד נעלבו! כל העולם בנהת ורותשילד כננו בצער, והעלבון בא מלמעלה ומלמטה ביה, מי ישאנו! גדול הכאב מאד, הבה נשתתף בצערנו, המניסטר האוסטרי לפיננץ מוציא שטרות-מלוח חדשים על סך מאה וארבעים מיליון ואינו מוסרם לרותשילדו העלים עיניו ממנו כמלהו כאלו אינו, שלהנים קטנים, ננסים, רצענים לגבי נכדו של ר' אנשלי, ישתכרו בסף כרנמים החדשים האוסטריים והבארון אלברט רותשילד יעמוד מנגד ויבלע רקו, הנשמע כדבר הזה?! לא ארבע או חמש המיליונים מניעת הרויח הן העיקר בזה, על צער הפסד קטן כזה היה רותשילד מבלוי, לא כפעם הראשונה הססיד מלך השלחנים שלנו חמש מיליונים, אבל הכושה, דוי הכלמה! אנה ישא את חרפתו! תארו לכם את הדבר לפי מושגינו הננסים בארץ הזאת, בעירה קטנה יש גביר יהודי שהיה רגיל מעודו לעשות את כל עסקי הפריין, וליהודי אחר לא היתה מעולם דריסת הרגל בחצר בעל האחווה, ובבקר לא עבות אחד קם הפריין וקבין סביבו עדת אברכים, פרוחה, שבושה להגביר להחזיר להם שלום, והפריין מוסר להם עסק גדול ומעלים עיניו מן הגביר, תארו לכם את צערנו ובשתו של היהיר הזה.

ועלבון הרותשילד הוויני באין הוא לעמת עלבון הרותשילד הלנדוני, הלורד נתנאל רותשילד אינו כדודו זווני, הוישב ספון בהיכלו כאליל כדיל קדשה, הוא אינו מסתתר בשפריר חבין כאלברט רותשילד, אשר

מתלמידי אונג. הפוליציא האונגרית גרשה מן הארץ את היום יצחק פנשוין, יהודי רוסי, שעבד בתור שוטר-סתר במדינות רבות ובכלל מעל בשליחותו הרצה להשתכר כסף משני הצדדים. בתחלה היה שוטר סתר ברוסיה והצעה כמה פעמים את הפקידים אשר עליו בגלותו להם. הכל מודדים ואהיב נודע, כי עליית שוא העליל על נקיים. במלחמת יפן היה מרגל בלדון ובליפציג היה ג'וב שוטר סתר וכל מה שהביא אל אדונו היו דבות שאי בספקו שבין אסטרליא וסרביא חשביד עבדו בתור מרגל לצבא אסטרליא ולתכלית זאת יושב בסרביא והשתכר גם שם לגלות לסרביא מודות הצבא האוסטרלי. בסוף נודע הדבר וגרשוהו גם מסרביא וגם מאוסטרליא ועתה גרשוהו גם מאונגריה. כמה משותהת השבחה השולבת היום ברוסיה את נפש קצת מאחינו שם מנפש ועד בשר.

מספר היהודים בעולם. לשכת הסטטיסטיקה היהודית כבדלין מסדרה רשימות מספר היהודים בכל ארצות תבל ע"פ מקורות, שאפשר היה לדלותם עד כה. העבודה עוד לא נגמרה ותוצאותיה עוד כה כח תן: ברוסיה נמצאים נפשות יהודים 5,215,805, באשכנז 607,862, באוסטרליא-אונגריה ובוסניא 2,084,591, באנגליא 239,060, בצרפת 100,000, באיטליא 35,617, בספרד 2,500, בפורטוגל 1,200, ברומניא 266,652, בטורקיא 1,06,977, בהולנד 103,988, בגליציה 15,000, בלוקסמב בורג 1,201, בשבדים 3,012, בנורווגים 642, בדניא 3,176, בשווייץ 12,264, בבולגריא 37,653, בסרביא 5,729, ביוון וקרטה 9,500, כל היהודים באירופה 8,853,599, ברוסיה שבאזיא 105,257, בארץ ישראל ובסודיא 90,200, בבבל, אשור וארם נהרים 59,235, באזיא הקטנה 77,458, בקפריסין 119, בפרס 29,500, בערב 38,500, בבוכרה 20,000, באפגניסטן 18,135, בחוזה 18,783, בהינדו: ביפן 2,678, כל היהודים באזיא 484,165, — במדינה 109,712, בארגינ 65,000, בטוניס 62,500, בטרופולס 18,860, במצרים 30,578, באפריקה הדרומית 39,128, באבסניא 200,000, כל היהודים באפריקה 525,778, — בארצות הברית של אמריקה הצפונית 1,777,185, בקנדה 60,000, בארגנטינה 30,000, בסריניס וקוראקא 2,158, בקובה 4,000, בבדויליא 3,000, ביאמאיאק 2,400, במקסיקה 9,872, בפערו 498, בוועניזואלא 411, בשאר מדינות אמריקה 1,000, כל היהודים באמריקה 1,889,624, — ביבשת אוסטרליא 15,239, באיים 1,867, כל היהודים באוסטרליא 17,106, מספר היהודים בכל העולם 11,770,272, — המספרים האלה אינם מדויקים מכמה פנים. ברוסיה ישנם יהודים רבים מאד, שאינם רשומים בשום סטריקל ובספירת העם לא יתחשבו מפהר הצבא והקנס היהודי, וכן ישנם יהודים רבים מאד ברוסיה, הדרים ברוסיה הפנימית ע"פ תקודות נוצריות והם נחשבים שם לנצרים. הם יהודים גמורים, ורבים מהם התהוירים שתמורו דתם, למען יוכלו לגור בכפרים או ברוסיה הפנימית, אבל משאר יהודים וכאשר יעבור הפחד ישבו לדת ישראל. במדינות טורקיא ובערב ובפרס ובאזיא התיכונה ובאפריקה הפנימית נמצאים עוד יהודים מפוזרים, שאין יודעים ואין מכירים.

ביאת המשיח. בערך בשנה הזאת יבא המשיח. — ש"מ ע"ל: מנחם ע"ל: שנאמר: "אין ירגנו עיני העיר" ומתי ירגנו העינים ביניהם אם לא בהרף הקל הזה, שאין משיקים את החנוד?

רמת המצפה.

אנכי הראה!

מזוהי השפור, הלא זיהי תרות, עינים לרבבות נשקפות לכל עבר, עינים לרבבות הלאות טלי ארות, הלאות כל צפונות, החודרות כל גרה, אנכי הנדד לתקופת תורפוי, אנכי הפליט המלא כל רי, יגזן עולם שיר עתיד אור פלא לב עז, אנכי הראה!

אנכי החולם, הנודד במרחקים, המשיב גרדמים לפקרים לתהיה, נשמתי הצלילה טויה צללים נקים, מתעופפים במרומים וחותרים במעמקים, בסודות פמוסים ובאצילות תפריאה, ומחביזיה פי אשוב, מלא שפעת חיים, הלוגים אור הספירות אשתפך עליכם, לקדש לבבכם, לטהר נפשותיכם;

מאת הפוליציא הרוסית ומאשימה עורך ה-נאפשוור" נדון על היצאת דבה. עתה היא נאשמה כי הרגה את עוהיה, שהיה מלצה במשפחה הראשון יען נודע לה, כי יש בידו ראות, כי מרגלה היא. — רבים מהמחמדים בבוסניא גולים ברצון מן הארץ לטורקיא. — בעיר ראביל בקרנמן נהרם בית חולים של פועלים, כי נשקעה האדמה תחתיו והוא נבלע ונהרס. ישבע נפשות אדם נקברו חיים.

*

שנאת היהודים בכוקובינה. למנוחת אחינו בכוקובינה בא הקין מאז נרתו הנוצרים-סוציאליים ברית עם הרומנים, מקרי רצח יקרו שם לרוב בבתי יהודים, כי צורינו התירו את דמם והאכרים הנכערים מרמים, כי גם בתי הרין לא יורשו רם היהודים. הפרופסור יורגא, ראש צוררי היהודים ברומניא גם הוא נתן עינו בארץ השקטה הזאת והוא טבקר בסתר את הכפרים אשר על הגבול ומסית את האכרים ביהודים מר א' בירקנפלד בסלטין מודיענו: איזה דירקטור אישכנז מקפת הלואה של אכרים סובב בכפרים ומדבר על לב האכרים באספות שלא לקנות מידי היהודים שדה או בית, כי עוד מעט יהיו אנוסים לנוס וצוררם על שנתם והקרקעות ישארו לאכרים חנם. גם הוא מעוררם שלא לקנות שום סחורה בחנות יהודית, כי-אם ליסד בעצמם חניות והם שומעים בקולו ופותחים להם חניות ויקפחו מחית היהודים. — בחירות לעדות הכפרים היו והוא המה לבות האכרים, שלא לבחור אף ביהודי אחד. בהפר שיפוט חיתה הבחירה ולא נבחר אף יהודי אחד. מטמרת נשברו שמשות ברית העדה ורשימות הבחירות נגנבו הבחירה נשמטה לשנה הבאה.

שוד ורצח. בהפר ליובאר במדינת וואדלין הרגו שודדים את המוגג היהודי פוננוסקי ואשתו ושתי בנותיו ובנה חמש נפש והציתו את הבית באש אחרי בזום כל הנמצא.

מישפט פגרום. בוולנא נגמר דין עושי פגרום. לפני הפסח שנת תרס"ח נהרג ילד נוצרי בעיר שאנואצ'י בליטא. המאה השחורה העלילה על היהודים עלילת דם והסיתה את האכרים להרוג את כל היהודים כמו שהרגו את הילד. ביום חשוק התנפלו האכרים על בתי היהודים והרסו ובוזזו ולקחו כל השללם גם את ביהכ"ע החריבו וקרעו את ספרי התורה ויתר הספרים. עתה נחרץ ענש קל על שמנה בוזזים ויתרם יצאו נקיים.

שנאה לעברית. בבית הנוך הכהנים הנוצרים בשיקאגא באמריקה הצפונית מלמדים גם עברית את פרחי הכתונה. בשנאת הצעירים ההם לעם העברי ישנא גם את הלשון העברית והם צועקים המם, כי אפשר להיות כהנים טובים גם בלי ידיעת שפת העברים. כאשר לא שמעו מורהם לקולם עשו הלכה למעשה ועשו חכנות הפרופסור העברי משק של תבן והביאות לפני פתח בית הפרופסור ושרפיה ישם בקול הרוף וגרוף על הפרופסור ועל הלשון העברית.

אכן נודע הדבר. המיליונר היהודי הקון קלוד מונטיפוירי (בן אהו של משה מונטיפוירי ז"ל) יסד כידוע כתה של יהודים הפשים, שאינם מודים בתורת, אבל מאמינים בה. ככר הכר ספרים, לברר שיטתו ובנה ביבני לתלמידיו. בתחלה לא שם איש לב למעשיו ותלמידיו הם גם עתה מתי מספר. עתה הראה הפרופסור הזה את צבעו האמתי. בספרי תהרש הוא עושה פרופגנדה בין היהודים בשביל הנצרות, שלפי דעתו היא חלק מן היהדות וספרי הברית החדשה הם כתבי קדש בתהיך ומשיה הנוצרים הוא נביא. עתה ידעו עיני היהודים עם מי יש דין ודברים. זהו פרי תאות ההתבוללות של זקני הדור הקודם.

נדבה יהודית. המיליונר היהודי אטא בעיש באפריקה הדרומית נתן לאוניברסיטה בלדון סך ארבע מיליונים וקביה אלף כתר לתכלית הקירות בתכסת הרפואה.

הסתדרות החרדים בברין. לאלפי יודי צייטונגי כותבים מברין: מכונים פה יסוד אגודת שארית החרדים, שתכונן בית תפלה לעצמה, בית תלמוד תורה, מקוה כשר ואטליו כשר. כפי הנראה אין אלה ילודי הארץ, כי-אם גולי אונגריה. היהודים וילודי הארץ, איני שהם נוטים לשמירת הדת בהטשכים יושבי סרביא, עזבו את היהדות עקב תאות ההתבוללות והקו מעשי הגוים באהום בכלל, שהוהים הרבנים מתעיהם, כי אין היהודים עם לבדו, כי-אם חלק מעם הארץ. ואולם יהודי אונגריה, שבאו שמה, אבדו את לאומותם הסמדיאית ולאומות המטשכים או האשכנזים עוד לא קבלו, עיי הם שבים ליהדות. **יהודים לצבא.** באוסטרליא אין הובת הצבא לכל אדם ויהודים מגויי רוסיה נכנסו שם ברצון לעבודת הצבא ופקידי הצבא מצאום מלאי כשרון ועוז-על-כן מבקשה שם התנהג הצבא מאת היהודים, להרכות לשלוח בניהם לצבא, כי צריכים שם למורים טובים ולאנשי מופת.

הועד הציוני המרכזי כבודפשוט שילה ממיפם לכל מקום שיש צורך בהם, לדרוש לרעיון הלאומי ותורה דבה לראש המורהים מר לעבוביטש עורך ה"יודי רונדשא", המקדיש כל עתו וסובב מעיר לעיר, לעשות נפשות לזרחי. — בעיר הממלכה היתה ועידת המודרי והיו שם גם אודחים מהין לארץ כמו דיר יעקב בדאון מבול וסר לטברגר סאנסבורדפן. מאונגריה נשלחו לקונגרס בתמבורג עשרה צירים. לקונגרס השמיני לא נשלחו רק ארבעה. ביהוד תעשה הציונות הול בפרסבורג מודת רבני החרם. שם עובד מר שמואל בטלהיים בכל נפשו ומקדיש כל עתו לעבודה הלאומית בעדיבת עתונו, פרסבורגר יודי צייטונגי ונלהם בשתי הכתות הקיצוניות והבריו עושים רושם אדיר. שם נוסדה ה' הסכנים הקימדה על בסיס הוק ובו מתאחדים כל תלמידיו בהים הגבוה. בכל שבוע ידברו שם חכמים על ענין בדברי ימינו וברעיון הלאומי. וכולנו לומר: אשרי שזכינו לכך בארץ הזאת, שכל סניוונט היה בוש בשמי היהודי והוקא ספה יצמה לנו דור הודים נאמנים להי ולעמו. ולעמח זה בישיבה הגדולה בפרסבורג אין רשות לבחור ללכת לאגודה ציונית, לשמע הרשה ציונית. אם יבוא דבר סוציאלי לעיר ולכן רוב הבחורים בחיטר לשמע הרשתו, אף שישנם שם גם נערות ונשים יחד ואין פיצה פה. המנהלים אומרים, כי משום בטול תורה אין לבחורים ללכת לאספית ציונית, אכן יתירו להם ללכת לביבליותקות לקרוא ספרים הצונים בלתי נהוצים, מתי רובין.

מקרב ומרחוק.

ענינים מדיניים. וולריסלב לוקאטש צרף בעמל רב את חברי המניסטרים החדש באונגריה, הוא רצה לחית ראש הממשלה מניסט' לפיננין ולמדינת קרואצ'יא, גראף סערעני מניסט'ר לעבודת האדמה, למסחר ולחצר המלך, יאקאב'י מניסט'ר לעניני הפנים, לחנוך ולדתות וראש הסענאט וואוריק מניסט'ר למישפטים. המניסט'רים החדש רצה להנהיג סדרים חדשים במסים, להטיל על כל אדם מס לפי ערך הכנסתו, להקל את עול מרם מעל העניים, גם חפץ הוא להנהיג הוק בחירות כלליות ושוות לכל. אך כל הפצו היה מאפע. עיי עד המוסר את הגראף קוהן הדראווארי לראש הממשלה והוא יבטל את הפרלמנט וימשול בקרי. המבוכה לא סרה בממשלה החדשה מאומה. — ממשלת טורקיא שלחה מחאה אל כל הממשלות המדינות על קרטה נגד שבועת המניסט'רים שם למלך יון ונגד החלטת הפרלמנט הקרטי לשמור חקי מלכות יון. — באנגליא רבה תניעת הכחירה עשרים אלף אספות-עם חיו ביום אחד. המחוקקים בנושנות מאימים על העם, כי האשכנזים יתנפלו על הארץ לכבישה והחפשים ובראשם הממשלה לוענים להם. **שונות.** בליל חג הלה של היונים פרצה רבוערה בארפון מלך יון וכלו נשרף. יש אומרים, ששונאו הציתו את האיש ויש מכחישים. — בוויין חהרימה הפוליציא שלשים אלף ספרי זמה בכית מסחר ספרים אחד, שזכרם בסתר לרודפי זמה. מהרם ק"ן אלף כתר. ופלא הוא, כי חעתונים מצדיקים בזה את הפוליציא. אולי לפי שמוהים הוא יהודי והיהודים המודרנים באמת מרחיקים ללכת ב"הרות" הזאת. — הכהנים הקתולים בבליא אינם יכולים להתנחם על מות המלך לאופולד, שקרבם והרימם ועזרם למשול בארץ. הם מערערים על מלכות בן אחיו החפשי בדעות והכשירו את חתונת המלך עם פילגשו בת שומר-בית ואת בניה, לעשותם ראויים למלוכה. הם יודעים, כי במלכות המלך החדש יתברו הסוציאליים. — המניסט'ר לפיננין באוסטרליא הוציא שטרי מלוח חדשים (רענטען) על ק"מ מיליוני כתר. בפעם הואשונה לא נמסרו השטרות האלה לרותשילד, אלא לקפת החסכון של הדואר והוא תמסרם גם לבנקים אחרים ורותשילד כועס ומטאן לדשתתף. — בדבר גנבת אוצרות הבמה הקתולית החדולה במשנסטחוב נודע לפוליציא, כי הגנב הוא רוצח נוצרי ידוע, שברח מגלותו בסחלין וגם מבית פאסרו. הוא לא נתפשו. — בהנהגת הצבא ברוסיה נעשה שנוי גדול, נטלה כל משרה חשובה מידי בני משפחת הצאר וכל ההנהגה והכלכלה וכל עניני הגנת הארץ נתנה בידי המניסט'ר לצבא האחראי בעד מעשיו, כי עד כה קצרה יד המניסט'ר לעשות דבה, כי כל בני הצארים היו אדוני הצבא ולא יד אחת נהגה אותנו. הרומה רואה בזה צעד חשוב להתקדמות ונצחון גדול לעצמה. — במכה העיר הקרושה של הישמעאלים, היה שטף מים, רבים נטבעו. — ביום די שיז התחיל פה משפט בורובסקא, שנאשמה פעם כי היא מרגלה ממנה

אֲנֹכִי הַמְרַגֵּשׁ כֹּל שְׂמֻחָה כֹּל בְּאֵב,
אֲנֹכִי הַרְאָה הַמְבִישׁ כָּכָל לֵב,
אֲנֹכִי הַרְאָה!

אֲנֹכִי הַנּוֹלֵד הַנְּשָׁכָה מִן הַלְבָבוֹת,
שֶׁלְמַעַם אֲנִי מְבִיא אוֹר בְּהוֹר רַחִים;
בְּשִׁמְשֵׁי הַן אוֹכִישׁ אֶת דְּמַעַת עֵין הַאֲבוֹת
וּמְצִיחַ הַבְּנִים אֶמְחָה אוֹת תְּקִין;
אֲנֹכִי הַמְּחַדֵּשׁ בְּגֶשֶׁר גְּעוּרִים,
הַמְּחַדֵּשׁ הַיְיָכֶם, עוֹלָמְכֶם, תְּקוּנְכֶם,
אֲנֹכִי הַרְאָה!

אֲנֹכִי הַמְּחַרֵּם אֶת בְּנֵי מְהַרְסֵיכֶם,
הַנּוֹנֵה לְמַעַנְכֶם בֵּית יְהוּם עֲדֵי-עַד;
אֲנֹכִי הַרְאָה הַתּוֹךְ נְשֻׁמַת מְאֻשְׁרֵיכֶם,
הַמְּתַעֵם הַנּוֹפְתִים אֶת לַבְּקֶם בְּסֹד.
אֲנֹכִי הַיְהוּדִי הַגֶּזֶן-הַנֶּעֱרָה,
הַקְלוּט מַחִים, מְאֻוֵּשׁ וְצַעַר,
הַנּוֹנֵה לְמִנְת, לְאוֹיֵב, לַחַץ;
כִּן עֵבֶר אֵין-רְאִישִׁית, כִּן אַחֲרִית אֵין-קִין,
אֲנֹכִי הַדֶּקֶךְ הַעֲתִיד הַנְּבוּל,
יַמְעַקֵּר אֶלְפֵי יוֹבְלוֹת בְּנִיתִי לִי זְבוּל;
אֲנֹכִי הַרְאָה לְיָמִים הַבָּאִים,
הַרְאָה אֶת הַנּוֹלֵד, אֲבִי קָצִים נוֹרְאִים,
וּבְיַדִי הַנְּטוּיָה הַתְּרַב הַנּוֹרְאָה,
מְחַרְבֵת הַלֵּיל, וּמְבַשֶּׁרֶת עֵת בָּאָה —
אֲנֹכִי הַכֶּבֶד הַנֶּנְהַל אֶת הַתּוֹעֵה,
אֲנֹכִי הַרְאָה!

אֲנֹכִי הַרְאָה,
אֲנֹכִי הַעֲתִיד, אֲנֹכִי הַעֲלוֹמִים,
הַמְבִיא בְּשִׁלְדֵיכֶם מְרַפָּא וְאֲרוּכָה,
הַתְּאֻחֶזֶק בְּכַנְפֵי גְעוּפָה בְּנִשְׁרִים
אֶל עֶבֶר הַגְּלוּת, אֶל אֲדַמַת הַפְּרָכָה,
הַפְּקוּנִי אֶמְצוּנִי, כִּן-לַבְּקֶם אֲנֹכִי,
עַל מִזְבֵּחַ נַפְשֵׁכֶם אֶקְרִיבָה כֹּל כְּחֵי
הַפְּקוּנִי!
וְאִם תִּסְבּוּ עֵינֵיכֶם מִמֶּנִּי;
עוֹד אֶרְחִיב גְּבוּלִי, עוֹד הִי עוֹדְנִי,
וְחַיִּים אֶבְשֶׁר בְּגַלִּי הַיָּמִים וּבְסַעַר הַסּוֹעָה;
אֲנֹכִי הַרְאָה! מ. א. פִּיעֵר־שְׂמִינִי.

נאות האדם.

מאת דר. שלמה רובין.

(המשך.)

פרק שלישי.

בחירה הפשית.

(Liber arbitrio)

האדם בטבעו להתנאות דמה מלכבו כדבר מוחלט, כלי שום ספק, כי הוא בריה בפני עצמו, גם במה שהוא שליט ומושל ברוחו לחשוב ולרצות בהפצו לפי שעה, בכל העולה על לבו כרצונו החפשי, בלי שום סבה אחרת, לכוזר או כזה או כפי רצונו באותו הרגע, ואיננו תלוי בענין או במקרה אחר, כי לו רצון חפשי ובחירה חפשית, כאלו היה האדם באמת "עולם קטן" בתוך "העולם הגדול", כי איננו ח" לפי משטר הטבע שבכל העולם, שאין בו פועל הבל סבה, אך האדם בלבדו חפשי לכוזר ולעשות כרצונו בלי שום סבה, כי לו שלמון מוחלט על מחשבותיו ועל מעשיו.

בעיני עמי הארץ וחכמיהם מדור דור לא היה שום ספק להטיל באמתת חפש הרצון וכדורו הבחירה החפשית, ואם פילוסופים אחדים ספקו בכחירה,

היה זה רק מפני שהיא סותרת את הידיעה של האלקים, ונשאו ונתנו הרבה בדבר הסתירה הזאת כידוע. אבל לא ערב לבם להכחיש לגמרי את חפש הרצון באדם, שהוא חפשי כרצונו ומושל גם על הפעולות והתפעלויות (Passion) שלו לכבשם ולשעבדם, אם רצונו בכך.

הרמב"ם הניח את הבחירה באדם כמורכב מראשוני, שאינו צריך למופת, שהוא "היכלת לאדם" (נ"א לראשון) והתקשה רק להשוות את היכלת או הבחירה הזו עם הידיעה של האלוה (כי לשלישי). וזו שאלת ידיעה ובחירה המפוס רסמת, אשר כבר התפלספו בה גם חכמי האומות וחכמינו לפני הרמב"ם כמו ר"ם גאון ואחרים, והרמב"ם האריך בתשובת השאלה הזאת כנ"ל בח"ג מפרק מ"ז עד כ"ז ובכל זאת לא נמנע מהזכיר שם בשם כת האשעריאה המכחשים בחפש רצון האדם ובחירתו ואומרים, "שהאדם אין יכלת בידו כלל לעשות דבר או להניח עשותו". והיה זה בדבר מתמיה הוצא מהכלל.

שפינוזה הורה: "אין בהנפש רצון מוחלט וחפשי, היינו בחירה, כי אם הנפש נועדת לרצות זה או אחר מאת איזו סבה, הנועדת גם היא מאת סבה אחרת זאמת ג"כ מאחרים, וכן עד אין קץ" (Ethica, 2, 48) והמופת לזה: "כי הנפש היא מקרה (Modus) ידוע ונתון מן המשיג המחשבה (Cogitatio). ע"כ אי אפשר שתהיה היא הסבה החפשית למעשיה או לרעיוניה" (Das. I, Corollarium. 2). "ר"ל שאי אפשר להיות לה הכשרון המוחלט לרצות או שלא לרצות, כי-אם היא נועדת לרצות זה או אחר מאת סבה (das 2, 28), אשר היא גם היא נועדת מסבה אחרת וזאת ג"כ מאחרת", "כני האדם חושבים, שהם בני חורין כרצונם (בעלי בחירה) כמה שהם יודעים את תשוקתם וחפצם, ולא יתבוננו אף בחלוםם על הסבות, אשר תמריצנה אותם אל תשוקה וחפץ, מפני שאינן נודעות להם.

הדעה הזאת עוררה תסהון ושאלות בין חכמי דורו של שפינוזה, אמרו לו: האמנם אינו תלוי ברצון האדם לדבר או להחריש כפי אשר יבחר? ע"ז השיב שפינוזה: "באמת ייטיבו הרבה עניני בני האדם אם כנוחם לשתוק ולמנוע לדבר, אבל הנסיון יורנו, כי האדם אינו כובש את לשונו תחת ממשלתו, והוא מדבר או שותק בעל כרחו, ומתראה לו כאלו הוא מדבר כרצונו החפשי, שככה חושב השכור, כי מחפש רצונו הוא מוכר את אשר יחריש היטב כהפיג יינו ממנו, וככה חושב המשוגע הפושק שפתיים והנער ואחרים כיוצא בהם, כי ידברו מחרות עצת נפש, מדי באמנה כשל כוחם לכבוש לשונם ולחדול מלדבר, כי חרות חפשי אינם אלא טעות באדם. ככה חושב הילד היונק, כי הוא חומד את חלב אמו כאות נפשו בחפש רצונו והנער המתקצף רואה את רצון הנקמה ואיש רק הלבב את הרצון לכרוח כחפש וחרות הבחירה, ובאמת הם אנוסים לכך".

עוד הקשו לשאול לפי הלצת החמור של בורידאן, שאם מונחות לפני חמור רעב או צמא שתי חבילות חציר או שתי בדים מים, האחד מעבר מזה והשני מעבר האחר, ושניהם רחוקים בשווה מן החמור, אשר יפשוט צוארו לעבר מזה ולעבר מזה, ובאשר לא יכול לאכול או לשתות שניהם בבת אחת, יפסח כרצונו תמיד מהעבר האחד אל העבר השני, ולא יגע לא כזה ולא באחר, עד אשר ימות ברעב או בצמא, ועתה שואלים: אם אין לאדם הבחירה לעשות כרצונו החפשי, מה יעשה אם המצא ימצא בין שני אושפים שקולים זה כזה כמו החמור של בורידאן, הכי ימות ברעב או בצמא? אם נחליט כך אז נחשוב אותו כחמור ולא כאדם, ואם נחליט ההפך, הרי הודאה, כי להאדם בחירה רצונית.

על זאת השיב שפינוזה: "אמנם בי אדם כשקול דעת שווה כזה ימות ברעב ובצמא, היינו כל עוד שאינו מרגיש זולתי רעב וצמא ואת המאכל הזה או המשקה הזה, אשר שניהם רחוקים ממנו בשווה, וכי ישאלוני אם אדם כזה אינו דומה יותר לחמור מלאדם, אומר שאיני יודע זאת, כמו שלא אדע למי אדמה ואיזוה את התולה את עצמו ונבחר מחנק נפשו, ולמי אדמה ואיזוה ילדים שומים ומשונעים.

וכאשר שאלו את שפינוזה, שאם אין בחירה לאדם, באיזה משפט יכול בית הדין לחייב את הרשע למות, השיב שבאמת אין לנו שום זכות ומשפט להמית את הרוצח אשר רצח נפש אדם מהכרח טבעו; אבל נחשים ועקרבים וחיות טורפי טרף בודאי אינם הורגים בכונה, ובכל זאת אחת דתם להשמיד ולהרוג ולהכחידם מן הארץ, כדי להרחיק מצדם הסכנה לבני האדם.

הרעה החדשה הזאת, כי אין רצון חפשי באדם ואין לו בחירה לרצות ולעשות זה או זה ככל העולה על רוחו ולכבו בלי סבה מכרחת ומנהלת, היא עתה מנויה וגמורה בסוד חכמי הטבע ונבנוי תכונת נפש האדם, כי באמת לכל תנועות האדם ומעשיו ופעולותיו להרע או להטיב יש סבה בטבעו או במזגו או בחוכמו או בירושה מטבע אבותיו, הוריו ומוריו או גם סבה זמנית פתאומית, המעוררת בקרבו תשוקה לעשות או לחדול, ואין אדם נוקף אצבעו או מרכר או שותק או גם מעפעף בעינו כאין דבר מסב לו את החפץ והתנועה הזאת, על כן מרחמים עתה בדין על בעלי עולה, היוצאים חיים במשפט קשה לענשם, והשופטים עושים את האפשר להקל ענשם, לבל יהיה גדול עונם מנשוא, כאשר בודאי איזו סבה מכרחת הכבדה אכפה על המעול, אשר חטא ואשם, וכבר רמזו על כזאת גם חז"ל באמנם: אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שמות, כאלו רצו לוטרי, כי חוטא האדם בשביל איזה סבה, אשר הכריחתינו לכך, וראוי לדונו לכך זכות ולשפטו במדת הרהמים.

פולמוס ספרותי לפני מאה שנה.

החכם היישי, פרופסור ד"ר אברהם ברליני, הביא לנו הפעם מכתבים עבריים מנחלת האחים המשבילים, הידועים לנו מתקופת ההשכלה בגליציה ר' זכריה ישעיה ורוב בערשי יאללעיש מלבוז. (והמה בכתיב"ס, העתקת כתבי יד מנחלת האחים לבית יאללעיש מלבוז). המכתבים נחלקים לשתי מחלקות: א) מכתבי גאונים בדבר הגאון ר' שאול מפ"פ דאודר (וספריו ב) מכתבי האחים יאללעיש להיסטורין יוסט ותשובותיו אליהם, ראוייה היא חמדת גנוזה זו, שהיתה באוצרו של אותו חכם, לדבר בה דברים אחדים, כאשר יזכרנו המכתבים ההם מאורע מחריד העולם הרבני, אשר הרעיש בזמנו את כל הרבנים והחרדים מכסאותם, באמצע שנות המאה שעברה (למינינו), בעצם ימי ההשכלה הברלינית, כאשר אחזה איש התקונים בכל פנות אומתנו ולאט לאט חדר רוח הרפורם גם אל תוך מחנה הרבנים החרדים, או קם פולמוס ספרותי גדול בין הרבנים, אשר למרות החמר הרב הצבור בו עוד לא הוברר כל צרכו, רב גדול אחד, ר' שאול מפרנקפורט דאודר, בנו של הגאון ר' הירש הירשל מברלין, חבר ישי ספרים, שנרמו מהומה גדולה והעלו להבה רבה, עד שנבראה בגללם ספרות וכוחית רכה, כמו בכל המריבות כן נעשתה גם פה ההתחלה בעפיו של כבוד יהוד ואישיות, אבל כמרוצת העת נתגדל ונשתרבה הובוח לענין רציני וכללי עד שהקף את כל העולם הישראלי.

בשנת תקל"ב הדפיס הגאון הנודע ר' רפאל הכהן בברלין את ספרו "תורת יקותיאל" ועל ידו נתגדל שמו ונתקבל לאביד בישראל קהלות אלמונא, המבורג ואנדסבק (אח"י). הספר הזה נתפשט במשך הימים בכל תפוצות ישראל ואיש לא קם לבטל את דבריו, רק בשנת תקמ"ט נדפס שם ספר "מצפה יקותיאל" בשם מחבר כדוי, "עובדיה ברבי ברוך איש פולניא, המתגורר כעת במדינת עלזאס" מלא השגות על הסי "תורת יקותיאל" אבל לא רק השגות בהלכה, כנהוג מאז בין הרבנים, כיא דברי עזות, שלא נשמע עוד כמוהם בין תופשי תורה, המחבר עולל בעפר קרנו של הגאון ר' רפאל ושפל עליו ולזולים גסים אין מספר, הספר הזה נשלח לכל הגאונים שבזמנו, וגם לבעל "תורת יקותיאל" עצמו, כאשר בא הספר להמבורג קצפו חכמי העיר קצף גדול על המחבר החצוף, וביום כ"ה אדר הוברז בבהב"ג באלמונא חרם גדול על הסי ועל מחברו, החרם נשלח לכל חכמי ישראל, לתת חתימותיהם עליו וכאשר חפץ גם הגאון ר' הירשל מברלין לחתום על החרם, רמז לו חברו הראב"ד מהר"ש ווייל: "אהה אדוני והוא שאול!"

מהיי הקראים

מאת הסופר וכו' מר ראובן פאהן. כל קוראי "המצפה" יכולים לזכות מהנחה זו. תחת 1.20 קר. יכול כל הותם לקנות אצלנו את הספר רק במחיר 60 הל. (בהוספת 10 הל. על פורטו). הספר המלא ענין זה מכליל קרוב למאה ועשרים דפים תבנית שמינית גדולה. הרוצה בו בהנחה הנ"ל יפנה רק אל הרידקציה של "המצפה".

הלל ראזענשטרייך

העני קנאלל מאורשים לידיהומארא יאקובעני

מקרב ולב עמוק אביע במז"ש לאחי מר משה נ"י לארוסו עם מרת מאלע רחל בת הה"ג המפורסם בדורו מוה"ר מאיר ראפאד פארט ראב"ד בקראקא שליט"א. מז"ש לאבי נ"י. יעקב ענגלארד — פשעווארסק.

מעמק לבי אביע במז"ש לדידי מר משה ענגלארד מפרעווארסק לארוסו. זישע ווייסבערג — פרשעווארסק.

הננו מברכים בחבה ובהוקרה את ידינו הסופר העברי ד"ר דוד רותבלום בוויין לחתונתו במז"ש. מערכת "המצפה".

הננו מברכים אותך ש"ב יקרנו מר הלל ראזענשטרייך בלודיהומארא ליום באך בקשר ההתון במז"ש ורוב אשר והצלחה.

אברהם קאש ורעיתו — סטאניסלאווא. מרגשי גיל ושמהה הנני מברך במז"ש את ידידי המשיכיל מר הלל ראזענשטרייך לארוסו. מז"ש ורוב נחת להוריו ולמשפחתו.

הרב ד"ר זאב מישל — קימפולונג.

ידידי מר בונם זאנענשטיין! לארוסך עם מרת שרה האכבוים מביע לך בזה מעמק לבי במז"ש יעקב האכבוים — קרשאנוב.

אביע מקרב לבי פנימה במז"ש לכבוד דודי דגול מרבבה הרב הגדול הגביר המפורסם נכבד אשר בו אתפאר כש"ת מו"ה מנחם מענדל איש הורוויין מפה ליום הביאו בברית האירוסין את בתו מ" הייצי עם ה"ה ההריף מר היים שמוחה בן הרב הגדול הגביר הנפי מו"ה אהרן בארטפעלד מקודרינצה.

ברוך משה אלטמאן — באלעחוב.

מעמק לבי אברך במז"ש את רעי מר לעמל בערגער מסוקולוב לחתונתו. מז"ש להוריו. ליבוש הנחליש — מינכען.

מעמק לבי אביע במז"ש לרעי מר דוד שמעלקעס נ"י לחתונתו עם מ" הלנה קורצ' מאן תחי. משולם ישבר הלוי איש הורוויין.

האחים יהודה ויעקב טשאפניק מברכים בחבה את ידיים מר דוד שמעלקעס לחתונתו.

הננו מברכים בחבה רבה את ידינו מר דוד קורצמאן לחתונת בתו. מז"ש "המצפה".

ברכתי במז"ש תעלה לראש ש"ב וידידי מנוער מר משה דאמיניין לארוסו. מז"ש לכל משפחתו. משה יאזעפטהאל — וויעליטיסקא עתה בטשן

מפנימות לבי אברך בחבה דבה את אחי היקר מר משה לחתונתו עם מ" בריינה וויעד זעלבערג במז"ש וחיי אושר. מז"ש לאמי ולאחותי. שמעיה פעראווער.

ברגשי אהבה וחבה אברך במז"ש את ש"ב מר אברהם וויינרעב לארוסו. מז"ש לכל המשפחה. אהרן שטאקאהאמער.

מעמק לכבנו נביע במז"ש לדודי ש"ב מר משה לאזארוס מיאנוב לארוסו עם מ" ה"ה פונזיק מזלאטשוב. מז"ש להוריהם.

ליבוש ווייך ורעיתו — הוסיאטיין. ברגשי אהבה וידידות אברך את מר משה ענגלארד נ"י לארוסו עם בת הרב הה"ג מ" מאיר ראפאפארט מקראקא. מז"ש גם לאבי

החם. אברהם דוד הארדארה

במעם שנוי זה התקשו רבים: רש"י ז"ל, תוספת, מהרש"א ז"ל (שם במגלה) וגם הראב"ד ז"ל המובא ב"מאור עינים" לר' עזריה מן האדומים, במאמר "אמרו בינה" פ"ג.

לרעתי אם נתכונן היטב בשמוש ה"ב בעברית בהתוספה אל איזה שם עצם וכמלה היונית "עין" שהיא תרגום ה"ב" ויצאו דברי חכמינו ישרים ונכוחים ומוטבעים על עומק ידיעתם בשמוש שתי הלשונות.

ה"ב" הוא בעלת ארבעת פנים בשמושה כראש שם-עצם: א) במקום accusativus temporis כמו: ביום, בלילה, בבקר, בערב, בקיץ, ב) במקום in-cum ablativo כמו: "גר הייתי" בארץ נכריה" ג) במקום ablativus instrumentalis כמו: "במקל עברתי את הירדן", ד) לעשות משם-עצם תאר-הפעל כמו: "עבדו בהם כפרך". מובני המלה "עין" ביונית הם: "in-cum abl" "אצל" על-דין, "בין", "בין", גם ידוע, כי עפי" חקי ההגייון הנושא ההגייוני בפסוק הוא המלה הראשונה, לאמר בה מכלימים את הרעיון העקרי של הפסוק, כידוע מדרשם ז"ל על השנוי שבין "ואין פותר אותו" לפרעה" ובין "ופותר אין אותו לפרעה" — ובכן אלו נתנו הזקנים בתרגומם את המלות "עין ארחה" (בראשית) כראש הפסוק היו היונים כודאי חותרים, לבקש את הנושא ההגייוני במלה הראשונה "עין" והבינוה במובנה "על-דין", ונתנו מעם לרבר: אלו היה המוכן "בראשונה" או "בתחלה" זאת אומרת תאר-הפעל, או יותר היה ראוי לכרות "כאתא" כידוע ליודעי יונת, ואולי ברקו גם במקור ופרשו לטעמם ה"ב" מן בראשית לפי אופן ג', כלומר בעזרת הראשית — החטה, שהיה מכור — כרא ד' את השמים ואת הארץ, ונמצא חלילה, העולם יש מיש ולא יש מאין, לכן בחרו הזקנים בתרגומם, לתת את הנושא ההגייוני האמיתי כראש הפסוק, להסיר רבים ממכשול וכתבו "אלוקים כרא בראשית". מ. דלוגין.

ציון לאיש מציון

השמועה כי חברנו העסקן המציון החכם ר' יהושע פאדענהעכט שבק לן היים העציכטנו מאד. עתה בעת אשר לדאבוננו תפרוץ מרובה על העומד בהומת התנו, בעת אשר לוחמים אמיצים ועובדים הרועים זמאנים נהוצים לעמנו, בעת אשר נהוצים לני אנשים גבורי רוח, היודעים להשיפע מרתם רוח הדת והאמונה על צעירי עמנו, המרחיקים לדאבוננו ללכת מאחור, בעת הזאת נלקח מאתנו אחד העובדים היותר הרועים, ואשר תודות להריונותיו ולמסירתו הנאמנה לכל קדשי עמנו עלתה ביד לאסוף את הצעונים ההרדים בגלוציא תחת דגל המזרחי — עיי תעמולת כפה ובכתב הרבה להוכיח לאחינו החרדים בגלוציא את המטרה הרוממה והנשגבה של "המזרחי". — לבנו כואב מאד באבדה אשר אבדנו והננו משתתפים באבל המתאבלים עלינו. הבת נקוה, כי אחינו הצעונים בגלוציא, החרדים על דבר די והורחה, יוסיפו ללכת בדרך, אשר תהיה לנו המנוח ז"ל. והמקום יבהם את אבלי ציון וירושלים יחשיבו לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

פרנקפורט עי"מ עריה שבט ע"ה. בשם לשכת המרכז של המזרחי. ד"ר י. פייכטוואנג.

התכוננות מועצת הקהלה בקראקא

ביום ג' ש"ז התכוננה הנהגת הקהלה אחרי הבחירה. חבל נשאר כבתחלה: דר. שמואל טיללעס נשיא דר. רפאל לנדא וטר אברהם מרגליות משניו.

מורי הנכבד והנעלה מר ש. וואלקובסקי! אין די מלים בפי להביע לך את תודתי היאתה לך, כי זה כמה שאני הוגה את החפץ האדיר, לדעת את שפתנו. אבל מעולם לא הרחבתי בנפשי לקות כי יצא החפץ הזה אל הפעל. באמרי: האמנם אפשר עוד לדעת את שפתנו היקרה על בוריה ועתה הנה פתאום באה תקותי, העוברת כל משכיות לבי, כי בזמן קצר שלמדת את החצי ממכתבי הוראתך, כלומר שש עשרה מכתבים הופח בי נשמה חיה, מי מלל לי כזאת לפני? מאז החלתי ללמוד את מכתבך כבר עשיתי צעדים גדולים בשפת עמנו אשר לא יאמן כי יסופר, ובעבור זה יודך כל אחינו וכתובם גם אני תלמידך המכרך אותך בכרכת ציון. משה גרופך. קוסוב מ"ו טבת התרע"ע.

הנחה בשביל קוראי "המצפה"

למען תת אפשרות לרבים מקוראינו לדעת את חיי הקראים, מנהגיהם וכל דרכי חייהם, עשינו הנהגה עם המו"ל את הספר

כלומר הספר הוא מעשה ידי בנך שאול. מאז קם סער גדול במחנה ישראל, רבים מן הגדולים, וכראשם בטובן אבי המחבר הרב ר' הירש, עמרו מצד רישו, להתיר את החרם, אבל רבו עליהם המחמירים, וגם אלה אשר צדדו בזכותו הורו, שלא טוב עשה ר' שאול להשתמש בסגנון קשה ועז כזה.

ובכל זאת במשך העת היה נשכח הענין כלו, לולא כי חזר הרב ר' שאול לסורו, ובטרם נשקעה האש של המחלוקת הזאת והנה הרפים ר"ש — בשנת תקנ"ג — ספר חדש בשם "בשמים ראש", אשר העיד עליו בשער הספר, כי אספם גדול אחד בזמן רבינו יוסף קארו בעל הב"י, ומיוחסות הן התשובות להפוסק הקרמן הראש, והוא כעצמו רק הוסיף עליהן את הערותיו והוספותיו אשר נקבם בשם "כסא דהרסנא". הספר הזה הסב רעש גדול יותר מן הראשון, כי הרבנים שכוננו הכירו בו בסקירה הראשונה את זיופו מתוכו, כי לא מבטן הראש יצאו הדברים האלה, רק הוא תולה בו בוקי סריקי והכנים בדבריו אותן הדעות, אשר שלטו אז בין המשכילים שבימינו, וכנראה גם מלאכת הזיוף קבל מהם, כנודע ממעשיו המכוערים של יצחק סמנוב הנודע. אביו הרב ר' הירש לא עמד גם הפעם בנסיון והפך בזכות בנו והעיד שמים וארץ, כי הספר איננו מזויף, אבל כבר נחלטה המלה האחרונה, שהוא מעשי ר' שאול כעצמה, כי בן נמצא כתוב בכ"י של רוד פרידלנדר על מחברת קמנה (ג"כ מעשה ידי ר' שאול) בשם "כתב יושר" וז"ל: "המחברת השנונה הזאת נכתבה בידי ר"ש בן האב"ד צבי הירש מברלין והוא גם המחבר של ה"בשמים ראש", אשר יצא לאור בשם גאון קדמון. עדותו זו של פרידלנדר, המעיד לפי תמו, נאמנת מאד נגד כל המפקקים בדבר.

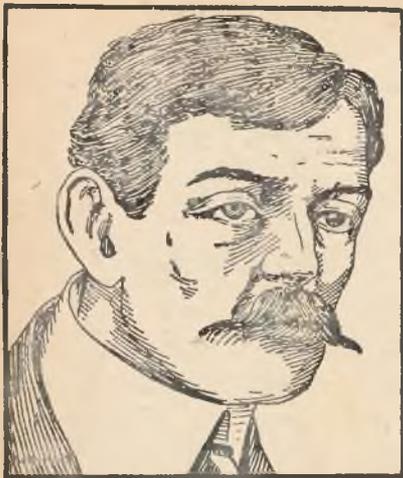
הרב ד"ר לנדסהוט מברלין אסף את כל המכתבים, שנכתבו אז מישני הצדדים ונתן להם מקום בספרו "אנשי השם ופעולתם בברלין". אבל ככל השתרלותו הרבה לא עלתה לו עבודה זו בשלמותה, כי הרבה עוד נשארו בכתב, אשר לא ראתם עיני ורק הבאים אחריו ישלימו את חסרונו.

כן הביא לנו לפני עשר שנים החכם שזח"ה (הגורן ב, 26) שני מכתבים מהרב ר' הירש בענין זה, אשר משם נראה, כי גם סנסוכים פרטיים נגעו הרבה בדבר, כמו שהוא מתאונן שם: "ולחיות כי סרבים וסלונים אתי, מכה כהו של הארס, אשר הכנים בה הרב הידוע (כונתו על בעל תורת יקותיאל), אשר אנכי גרמתי על עצמי כהותי חס על כבודו, עם היות אשר חפר גומין סביבת גבעתי (כונתו על היותו מברלין והשתרלותו להתקבל לרב שם בעת שנתקבל שם לרב ר' הירש, כמוזכר בס' "תולדות אנשי שם הנ"ל צד 81) ועברתי ע"ד חכמים: טוב לביש לא תעביד וכו' ובני הגאון מכלי ידיעתי עשה עמו ג"כ שלא כהוגן, כאשר בודאי ידוע למעביתי, ודין גרמא כי קמו החטאים האלה להטיל דופי תחת יופי וכו'". אהבת האב לבנו נסתה על פשעיו, וחפשה סבות להצדיק מעשיו גם בדבר, אשר גם הוא כעצמו בל"ם ידע, כי הספר איננו מהראש (ראה תולדות אנשי שם הנ"ל, 104). בן גלה לנו הח' שזח"ה דבר חדש, אשר לא נודע לנו כהביאו לנו (שם בהגורן 29) מליצת הרב ר' הירש על מחבר אחר, שהעיד עליו, כי חבר יחד עם בנו ר' שאול את חס' "מצפה יקותיאל", ואיך שותף היה לו להרב ר' שאול במעשהו זה, ואולי גם לחס' "בשמים ראש" (ע"ש הערה 6). אולם אם יקרים לנו המכתבים, שהוציא לנו הח' שזח"ה, עוד יגדלו שבעתים המכתבים המנוחים לפנינו, כי הם יגלו לנו הרבה סתומות, אשר לא דינינו אותן עד הנה, ורק מהם נסתייע, להבין הרבה דברים שמביאם בעל התולדות אנשי שם הנ"ל והם ישרימו את החסר שם בספר הנ"ל ויהי בידנו דבר שלם ומלא.

(סוף יבא)

לשנויים בתרגום השבעים

(מגלה ט' א') תניא מעשה בתלמי המלך, שכנס עיב זקנים והכניסן בעיב בתים ולא אמר להם על מה כנסם. נכנס אצל כל אחד ואחד, אמר להם: כתבו לו תורת משה רבכם, נתן הקביה עצה בלב כל אחד ואחד והסכימו כלם לדעת אחת, וכתבו לו (בראשית א' א'), "אלקים כרא בראשית" וכו', (גם במגילתא, במדרש ב"ר ח', ובירושלמי מגלה פ"א).

Przed użyciem.

Po użyciu.

Takie cudowne działanie wywiera preparat

KOLA-DULTZ

najlepszy pekarm natury dla mózgu i nerwów.

Uspokojenie myśli, czynności i każde poruszenie ciała są zależne od mózgu. Zniechęcenie, ból głowy, znużenie, wycierpanie sił, osłabienie nerwów i ogólne wyczerpanie organizmu są oznakami braku sił do życia. Kto chce się czuć zawsze zdrowym, rzeźki z swobodną myślą, zdrowym rozumem i silną wolą, kto chce w pracy i zajęciu znaleźć przyjemność, niech zażywa Kola-Dultz. Jest on naturalnym pokarmem dla nerwów i mózgu, równocześnie poprawiającym i odmładzającym krew a udzielając siły i życia działa skutecznie na każdy organ ciała.

Kola-Dultz

daje ochotę do życia i siłę działania,

a również uczucie młodości wraz zdrowiem i siłą czynu, które ręczą za skuteczność i szczęście w przedsięwzięciach.

Proszę używać jakiś czas Kola-Dultz codziennie a wzmocni on nerwy, usunie każdą słabość a jego działanie sprawi że będzie pan pełnym sił i zdrowia.

Kola jest polecany przez lekarzy powagi całego świata

i używany w szpitalach i sanatorjach dla chorych nerwowo.

Proszę żądać Kola-Dultz darmo!

Daje, więc każdemu, sposobność wzmocnienia jego nerwów. Proszę napisać do mnie kartkę pocztową, z podaniem dokładnego adresu a prześlę natychmiast **darmo i bezpłatnie** dawkę Kola-Dultz zupełnie wystarczającą do poznania jej skutecznego działania i cudownej siły.

Według uznania, można i więcej zamówić. Proszę pisać natychmiast, aby nie zapomnieć.

Skład główny: Hofmann, apteka, Mauer-Wien, XV 1, No. 502.

כשרה זעלכווארען-פאבריק

A. Finkelstein, Lemberg, Gołuchowskipl. 2.

ליעפערט אלע סארטען זעלכווארען בעסטע כשרה דעליקאטעסע. די פאבריק איז מיט דען מאדערנעסטען בעהעלפען איינגעריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ו. וו.

אונד ערצייגט נור פרימא-ווארע

בהכשר הרב ר' משה באב"ד האב"ד פה.

בעקאנטמאכונג.

איבערנימט דיא פערמיטלונג צור עסקאמפטרונג אונד בע- לעהנונג פאן וועקסעלן, רימעסעסען, ווערטהפאפיערע.

פראמעסען אויך זיכערעשטעלטע פארדערונגען

בעזארגט אללע ארט ווערטהפאפיערע צור ערלעגונג פאן קוי- ציאנען, בעווערער זיך צו מעלדען אונטער O. אן דיע

Redaktion „Kol-Machsike-Hadas“ Lemberg, (Passage Herman)

פערמיטלער בעקאמטען פראוויזיאן, גרעסערע געשעפטע גערנע געזוכט.

BARUCH LANDAU
 Krakau, Stradom 11
 im Hause des „Hotel Londres“.

גראסעס לאגער פאן העררען, דאמען, אונד קינדער-וועשע וויא אויך שירטינגע, ליינוואנדע, מישיינג, מאשען, האנד- אונד ליינטיכער בעט-וועשע, שטעפדעקע, טריקאטאוען, זאקען, שטרימפע אונד ו. וו. רייכהאלטיג איינגעריכטעט פיר

הייראטס-אויסשטאטונגען.
 בעשטעללונגען פאן אויסווערטס ווערדען זארגפעלטיג צום אנגע- געבענען טערמין אויסגעפיהרט, צו דען בילליגסטען פרייזען.
 — פרייזלסטען גראטס! —

NIEDERLÄNDISCHE LEBENSVERSICHERUNGS-GESELLSCHAFT

נידערלענדישע לעבענספערויכערונגס-געזעלשאפט

דיזעקציאן פיר עסטערוויך:

וויצע, 1 בעצירק, אספערגפלאטין 1 (אום אייגענען הויזע).

די געזעלשאפט פערזיכערט צו פעסטען ביליגקייט פרעמיען נאך פער- שידענען קאמבינאציאנען אונד מיט גאראנטירטעם געוויננאנטייל.

פערנער עמפעהלען וויר אלס אייסערסט גינסטיג דען אבשלוס נאך מארק 28 הייבט ווירד ביי אבליבען דעם פערזיכערטען אן די הינטערבליע- בענען (יורשים) איינע זעהר האדע פענסיאן, נעמליך 10 פראצענט דער פערזיכערטען סומע, אונד טראטדעם נאך אבליוף דער פארהער פער- איינבארטען פערזיכערונגסדויער אהנע יעדען אבצוג דער עמפעאנגענען פענ- סיאן די פאלע פערזיכערטע סומע אן די ערבען צור אויסצאהלונג נעבראכט. — צור ערקלערונג דיענע פאלגענדעם ביישפיעל:

איין מאנן פאן 35 יאהרען פערזיכערט 10.000 קראנען, צאהלכאר אין 25 יאהרען וואפיר יעהרליך 491 קראנען אן פרעמיען צו צאהלען זינד. (דיזעו פרעמיע קאנן אויך אין פיערמעלעהרליכען אדער מאנאטליכען ראטען ערפאלגען) אנגענאמטען דער פערזיכערטע ווירדע נאך אבליוף פאן 3 יאהרען שטערבען זא צאהלט די געזעלשאפט אן די ערבען איינע יעהרליכע פענסיאן פאן 1000 קראנען, אונד צוואר 22 יאהרע לאנג נעמליך ביי צום אבליוף דער געוועהרטען אויפשוכציג. נאך אבליוף דיעזער 22 יאהרע הערט די פענסיאנס- צאהלונג אויף אונד די געזעלשאפט פערגימט אן די הינטערבליעבענען אויסער- דעם נאך די פאלע סומא פאן 10.000 קראנען.

צור אויסצאהמע פאן פערזיכערונגען אונד ערטיילונג פאן אויסקינעטען העלט זיך עמפפארלען:

Die General-Agentur der „Niederländischen“
Löbel & H. Taubes, Czernowitz:
 מיטארבייטער ווערדען אן אלען ארטען געזוכט.

מודעה.

ראשי קהל ישורון בעיר ירוסלב
 בנאליציא מודיעים בזה כי יבוקש
 רב אב"ד

אשר ישב על כסא הרבנות במהלכתנו.
 הכשרונות הנחוצות להחפץ במשרה
 הזאת הנה: מלבד שגדולי הרבנים יעידו
 עליו שהוא גדול בתורה ובהכמה ביראה
 ובהוראה, עוד ידיו תהיינה רב לו גם
 בדיעות חול הדרושות לפי חוקי המדינה
 יבין לדבר צחות בשפת ארצנו, ומשפט
 אזרח יהיה לו בארצות אוסטריא.
 מי אשר אלה לו, יאבה לשלוח הנה
 את כתבי תעודתו עד יום ו' יולי 1910
 אודות השכר וההכנסות האחרות
 יגורו אומר יחד הרב ראשי העדה.
 יאראפלו, ט"ז מכת תרע"ו
 בשם ראשי עדת ישורון
דר. פריעדוואלד
 ראש הקהל.

ווער ביא דער ערסטען קוועלע
פעטטהערינגע
מאטיעס-הערינגע
פולליהערינגע
בויערן-הערינגע
 אונד שנייד-הערינגע

קויפען ווילל, אונד זיך דיא רייזענדען
 פראוויזיאן ערשפארען ווילל ווענדע זיך
 דירעקט אן דער גרעסטען הערינגס-
 עקספארט-פירמא

Markus Schwartz, Podgórze.
 פערזענדעט אויך מאטיעס-הערינגע
 (פאסט-הערינגע) אין צירקא 5 קילא
 פאסטפאסטל K. 3.60 עטוואס
 ערהאבענעם.

נור 2 העללער קאסמעט זיא איינע פייערראססע

צינוצן דעם בעטראגעס פער מאג אונד זאלל איינע זאלכע אין קיינעם געשעפטע אונד אין קיינער וואהנונג פעהלען, דא זיא דאדורך ווהיג שלאפען אונד פאהרען קענען אונד אונטערוועגס זיך איהרעם פערמעגענס זיכער פיהלען.

עס ליעפערט דיא בעסטע קאנסטרוקציע ציאן פייערפעסטען אונד גענען איינברוך זיבערע קאססען אויס דער

ווינער קאסענפאבריה

זעהר קאנקורענצעפעהיג פיר ווייערדער פערקייפער אונד פריוואט פיר זעמטליכע צוועקע אונד צו יעדעס מעכעל-גארניטור לויט וואונש אהנע מעהרקאסטען פאסענד

ARON SCHWARZ, CHRZANÓW.

סאלידע פלאטצפערטרעמונגען ווערען געזוכט. פערלאנגען זיא אפערטע.

קאניאק לאנער של פסח

אצל PINKASZ RATH Slivovitz- & Cognac-Lager und Brennerel Borgoprund Siebenbürgen.

על כשרותי ונאמנותי יעידו; ש"ב הרב הגאון האברפ"ק ושי"ב הרב הגאון הצדיק מרעעש שלימ"א.

הוול המחיר !!! של הספר

דודוק שפת עבר

פאת ברוך שפינוזה הוצאת דר. שלמה רובין עם מבוא והערות המו"ל.

הספר החשוב הזה יכול בליג פרקים יחודי הלשון העברית בכבוד מרעי, נדפס בהידור מצוינות בגודל רבע גליון, עם תמונות המהבר והמתרגם המחיר רק בתר וחמישים הלר, עם פורטא. חתם מחירו עד כה שני בתרים וחמישים הלר.

רוח ישראל, חקירות שונות בהכמת ישראל מאת מרדכי מירטארה (תלמיד ישי"ל) (2.) רק 80.— הגאולה או עקבתא דמשיחא, דרשות אומיות מאת אבי קסנצקי, קראקא 8, (80.—) רק 30.—

תשובות ומענות נמרצות על חסי דור דור ורורשי"ן מאת א. ש. ווייסמן. (1.) רק 50.— שני ספרים נפתחים (1) דברי האגדה (2) יון מצולה, הגרות משנת ת"ח (80.—) רק 40.—

הלאה הנשק! ספור מאת הברנית זוטנר תר"צ. ה. רוסלר, במקום (1.) רק 50.— לבנות נשברים שיחות ספרותיות מאת דר. י. ל. נדא, קראקא תרס"ג (1.) רק 50.—

שעשועים, קובץ ספרותי ומדעי בהשתתפות הסופרים: ברנשטיין, לזר, לנכרטי, פריץ בריינין, הידוויץ, פאחן ועוד (1.40) רק 70.—

השרון, מאסף מדעי וספרותי בהשתתפות: ברודס, קלוזנר, משרניחובסקי ועוד (80.—) רק 40.— המשוורר העברי, קובץ שירי ציון יצא לאור ע"י סג"ל נדפס הדר, במקום 50.— רק 30.—

הקונה כל הספרים המ"ל יקבלם הפי"י מפורטא מרקות מאוסטרחה-אונגריה המתקבלות. המכירה הראשית בבית מסהר הספרים של:

L. FORTGANG KRAKAU.

Wyd.: Naftali Hof S. M. Laser. Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser. Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie. Bozego Ciała 22.

האטעל ורעסטוראציאן כשר לבע"ב יהודים של

שלום אהרן ראזענטאל בלבוב, רחוב רזעזניצקא 13 טעלעפאן נ"ו 1314

מעטה משובה
J. B. RAPAPORT
Dąbrowa bei Tarnów
GROSSMETHBRAUEREI
Gegründet im Jahre 1878.
u. Premionirt mit Goldenen Medailen.
עמפיעלט זיינע אללגעמיין געריהמטע ערצייגונג אין פערשיעדענען סארטען, א.צ. ראטהען, ווייסען, ראפפעלמעטה, קאפאוויין, מאלניאק, ווישניאק, אלטער בוטעלען-מעטה, אללא מאלאנא צו ביליגען פרייזען; פערנער בינענוואקס און שלאדערהאניג פיר קאלאניאל-ווארענהאנדלונגען. פיר רעעלע בערענונג אונד פאללסטע צופרייע-רענהייט ווירד גאראנטירט.

ISIDOR KRIEGER
Friedland bei Mistek (Mähren)
פערזענדעט פוהרמאנס-אונד פיאקער-פייטשען אויס פרימא קערן-לעדער גע-שניטטען צו ביליגסטען פרייזען. פערזאנד פער נאכאהמע.

HOTEL KATZ
Rzeznicka 7, Lemberg
טעלעפאן גומר 1360

הוא האבסניא והמסעד שלי, שהיו כמה שנים ברהוב רייטאנא ועתה נעתקו הלים ערוכים בחדרים מרווחים ומאכלי מערנים ערוכים בתכלית הכשרות והנקיה לאחינו ב" החרדים, אף למחדרין מן המחדרין, יוסף כ"ץ.

געזע-פעטמ.
ראהעס אונד געקאמעס פערזענדעט כשר טעגליך פרישעס וגם לפסח
Juda Zins, Husiatyn, (Galizien)
פרייזע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים זבערוזאן, מפרעמיסלא ומסמרי זענדע אויף פערלאנגען.

M. Gutwirth, Bochnia
Liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen.

כה דהתרא עדיף!
כל ההפץ לגלח הזקן בהתר ולא באסור יקנה ממני את אבק-הגלוח החדש
EXCELLENC
כשמו כן הוא, טוב ויפה ורחו נעים ומועיל הגלוח הזקן ברגעים אחרים עצוה"ט. לירא דבר ה' יוצא בזה ידי חובת המקום וייה הבריות, מחיר תיבה אחת כתר והצי. שתי תבות שני כתרים והצי. ע"י נאכ-נאהמע לא ישולח. כתובתי עתה

MOSES KATZ
Jerusalem, Palästina,
Poste restante.
לפנים ריה מושבי בלונדון.

פירמא אנדערונג.
דיא גראססע אוהרען-גאלה, זילבער אונד יאוועלען-האנדלונג דעם
SAMUEL CENSER'S SOHN & Co. KRARAU
LEO KAHANE יעמט אונטער דער פירמא
KRAKAU אים זעלבען לאקאלע **Stradom Nr. 11**
ווייטער געפיהרט.
דיעזע אלט בעוואהרטע פירמא ניממט בעשטעללונגען זאוויא רעפארטא-רען צו ביליגען פאבריקס-פרייזען ענטגעגען אונד ווערען זאלכע פראקט אונד זארגפאלטיג בעווערקשטעלליגט. איינקויף פאן גאלה, זילבער אונד יאוועלען צו דען האכסטען פרייזען.

Erstes und Grösstes Gramophonhaus JOSEF WECHSLER
Engros & Endetail
Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.
גענינדאלפערטרעטער דער גראמאפאן אקציען-געזעלשאפט מיט מארקע, שרייבענדער ענגעל
גרעסטעס לאנער פאלנישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטטען מיט מארקע, ענגעל.
20.000 פלאטטען ערסטגרעסטער קינסטלער שטעטס אים לאגער
רעפערטורטיילע אונד ווערקשטעטע אפ ארבעט בעסטע אימטויש-בעדינגונגען. פרייזקאטאלאג גראטיס אונד פראנק.
לעמבערג, טעלעפאן II 2033
קראקוי, טעלעפאן 641

ביום 1 להרש יולי 1909 נפתחו בלבוב עסקי
KREDIT-UNION
reg. Gen. m. b. H.
Lemberg, ul. Karola Ludwika 35
תכלית מוסד הבנק הזה של אנודת שותפים גדולה היא להרים המעב הכלכלי של יהודי גליצא במתן הלואות בזול, תמיכת כל התאמצות להסתדרה המתגלה באיזה מקצוע ומקום, וביהוד ביסוד מחסוני תעשייה ואגודות כלכלה מכל המינים ועזרה כדרך בנקים מרובים במפעלי עסקים של סוהרים ובעלי מלאכה יהודים.
הננו מזמינים את אחינו בכל מקום שהם, לקנות מניותינו בנות 200 כתרים (מלבד 10 בתרים לקרן השמורה)
ולחפיקד אצלנו פקדונות כסף
נגד 4% אחוים מטאה עסקא.
הנהגת הקרדיט-אוניון בלבוב.

Newyorker Germania
Lebensversicherungsgesellschaft.
Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686.228.—
Stand der Activa laut Bilans Ende 1905 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 30,748.986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215.336.— } " 13,934.003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende 11,718.647.—
Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:
1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reise um die ganze Erdkugel unterliegen keine besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizza frei verfügen, gemäss der in der Polizza ersichtlichen Instruktion.
General-Agentur für Westgalizien:
Sigmund Gleitzmann, Krakau
Jasnagasse 5.
Agenten unter günstigsten Bedingungen gesucht.